

AMERISKI VOJAKI nekje v Franciji v izganjanju ostankov nemških čet.

Poljsko vprašanje rešeno v interesu Sovjetske unije

KREMLIN ZMAGUJE TUDI V DIPLOMACIJI. — POLJSKA ZAMEJNA VLADA V LONDONU V POZABLJENJU. — JUGOSLOVANSKA LJUDSKA FRONTO PRIZNANA IN V AKCIJI

Zelji, da bi se velika trojica sprla saj zaradi Poljske, ni bilo ugodno. Niti ne tistim, ki priporočajo, da naj se Nemčiji pognudi časten, spravljiv mir.

Poljska reakcija izgubila

Kar se Poljske tiče, ki je bila navidezno najbolj sporno vprašanje, bo v bodoče taka, kakor so si jo zamislili v Kremli. Mijljonov ukrajinskega prebivalstva, ki ga je po prejšnji vojni dobila proti volji angleškega vnanjega ministra Curzona, sedaj ne bo v njenih mejah, kajti meja je potisnjena tja, kamor jo je takrat že Curzon zarisal.

Nova Poljska bo dobila veliko več morskega obrežja kot pa ga je imela prej. Lahko si vzame vso Vzhodno Prusijo, a ko jo hoče (sedaj je pod oblastjo rdeče armade) in svojo mejo lahko pomakne daleč proti zapadu, kajti tudi tam gospodujejo sovjetske čete.

Ampak poljskemu plemstvu so ne gre toliko za meje kot za posestva, ki jih novi režim ponuja tebi nič meni nič tistim, ki so vse te njive obdelovali rod za rod, v plačilo pa prejemali le bori kruhek.

Zahteva za svobodne volitve

Churchill in Roosevelt, ki sta do zadnjega priznavala ubežno poljsko vladav v Londonu, sta se na sestanku in Jalti podala Stalinu v tem, da se s menjenimi poljski režim ignorira, prizna pa se poljsko vladu v Lublinu, oziroma v Varšavi. Churchill in Rooseveltu na ljubo je Stalin pristal v njuno zahtevo, da se njo (v varšavsko vladu) priključijo tudi predstavniki drugih stranek, predvsem Mikolajčka, ki je voditelj največje ljudske stranke na Poljskem. Oziroma je bila največja do to vojne in ob enem v opoziciji proti takratni poljski napolfašistični vladi.

Stalin je radevolje pristal v zahtevo svojih dveh kolegov, da naj Poljaki sami odločijo o svoji usodi. Glavno je, da bo v času volitev karmarila Poljski taka vlada, kakršna je bila pred meseci za Poljake v Moskvi zasnovana. Tudi ako se jo razširi, bosta v nji še zmerom največ pomenila socialist Osubka Moravski in komunist Berut.

Socialisti razdvojeni

Zanimivo je, da so socialisti v novi Poljski svojo stranko reorganizirali in napravili slovo s prošlostjo, ki jo zastopa nekaj njihovih tovarišev v Londonu. Dasi slednji v Londonu trdijo, da socialistična stranka v današnji Poljski ni drugača kot orodje sovjetske vnanje politike, pa na drugi strani zatrjujejo, da so poljski socialisti demokratski v Londonu le okamenine. Toda ne vsi. Nekaj jih je, ki od vsega začetka naspotrejujejo ideji, da bi se njihovo stranko zlorabljal v pomoč reakciji. Ampak socialisti na Poljskem so vzeli vodstvo v svoje roke in sklenili, da je najpametnejše, ako se sporazumejo z USSR, namesto da bi venomer godrnjali proti nji. Kar pa se tiče "sanitarnega para," vedo, da se ga ne bo več obnovilo. Kajti sedaj je Sovjetska unija naša zaveznica, ne pa da bi bili v vojni z njo, kot se je to dogodilo v prejšnji kravali drami.

Socialisti na Poljskem so se odločili za prijateljstvo z Rusijo. V Lublinski vladi so imeli svojega sodruga za premijera in poleg njega so bili imenovani v kabinet štirje drugi socialisti.

Vprašanje Jugoslavije tudi

(Nadaljevanje na 3. strani.)

Unija premogarjev bo pod Lewisom še samostojna

Bilo je že skoro popolnoma zaključeno, da se unija premogarjev vrne v AFL, pa so nastali stari nesporazumi ali kar že in tako ostane UMW še zmerom izven bodisi ene kot druge zveze.

Sporno vprašanje v tem slučaju so bile same osebnosti. John L. Lewis je baje zahteval, da se mu da takoj, še pred konvencijo, v eksekutivi AFL vodilno mesto glavnega odbornika, a William Green, ki je bil nekoč tudi član premogarske unije, pa ga je Lewis izključil, kakor npr. Philipa Murrayja, pa je bil proti, da se bi meš'arilo le zaradi Lewisove osebe.

Na mednarodni delavski konferenci, ki se je vršila v prvih

Sporazum v Jalti je vatikanske kroge ne le presenetil, pač pa tudi prestrašil

Vztrajno ponavljanje vesti "iz zanesljivih vatikanskih krogov," da se bo tam oglasil predsednik Roosevelt, mu je bilo migljaj, da se ga zares pričakuje.

... Kajti sveta stolica je v silnih skrbah. "Velika trojica," ki odločuje, kako se naj bodoči svet uredi, je nekatališka. V prejšnji vojni so imeli glavno besedo državniki katoliške vere. Še prej pa so odločevali zgolj katoliški vladarji.

Sedaj katoliške Avstro-Ogrske ni več. Tiste francoske vlade v Vichyju, na katero se je Vatikan toliko opiral, tudi ni več. Petain in Laval, ki sta sklenila Francijo osloniti ob papežovo politično cerkev, sta ubežnika. Od prave francoske vlade, ki je sedaj spet v Parizu, pa si Vatikan ne obeta zase nič dobrega.

Edini v Evropi, ki še trdno zastopa interese rimsko katoliške cerkve, je španski diktator Franco. A Churchill, ki ga je pred meseci hvalil, ga je letošnjega januarja zavrgel, ker se je (Franco) držnil ponuditi mu zvezo za boj proti Rusiji in s tem za "krščanstvo."

Na sestanku v Jalti je dobila priznanje tista Poljska, ki je za ločitev cerkve od države. Enako se lahko reče o Jugoslaviji. Habsburški Otto se giblje po Evropi pod zaščito svojih reakcionarnih ameriških in angleških magnatov, toda proti Dunaju se pomikajo bajoneti rdeče armade.

Diktator Franco, katoliška Irska, in pa nekatere vlade latinske Amerike delujejo, da bi se dalo prostor pri zeleni mizi tudi papažu. Pravijo, da bi ga brčkone že imel, če ne bi Stalin tako nasprotoval. Pa svetujemo, da naj ga (Stalina) Roosevelt "potalaži." Marsikava Rooseveltova poteza se razlaga v tem smislu.

Vendar pa je Vatikan v tej svetovni vojni igro izgubil. Ne bo sicer propadel, ker, kot sam trdi, je njegova cerkev zidana na skali, a to, kar je bil, je že dolgo tega nehal biti. V sedanji vojni se je oslanjal na fašizem. Pravzaprav ga je podpiral od vsega začetka. Prizadeval si je, da ga obvaruje pred padcem. Ni mu uspelo. Zato pa bo s fašizmom vred padla tudi vatikanska politična cerkev.

Nemčijo se mora poraziti za vsako ceno

Na svetu delujeta z ozirom na Nemčijo dve struji. Ena zahteva, da se je porazi in drži v kleščah toliko časa, da ne bo nikomur več sposobna škodovati.

Na sestanku v Jalti je bilo sklenjeno, da se nasvetov za popustljivost Hitlerjevemu rajhu ne bo upoštevalo in da zahteva za brezpogojno predajo ostane v veljavi.

Nemci je obsojena porazu, torej naj se poda, je bil sklep velike trojice—poda se tako, kakor ji bo narekivano. Ni priznanašnja!

Načrt zaveznikov je, da se jo razoroži in se jo napravi neškodljivim z uničenjem njenega militarizma, s preuredbo njene ogromne municijske industrije in s "prevzgojo" njene mladine.

Nemčija je storila Evropi toliko huđega, in svetu je vsled

svojega militarizma tako nevarna, da jo je treba, takšno kot je, pokončati. Tako se glasi načrt, ki ga je o Nemčiji sprejela velika trojica na svojem sestanku in Jalti.

Vendar pa problem ni tako enostaven kot se komu zdi. Nemčija je visoko razvita industrijalna dežela in živi od industrijskih produktov, ki jih prodaja širom sveta. Ako se ji tovarne zapre in se jo primora postati agrikulturna dežela, bo v bedi. Nemčija je imela že pred prejšnjo svetovno vojno baš radi svoje moderne industrije najvišji življenski standard v Evropi. Obnovila ga je zopet po vojni, vzlic veliki brezposelnosti, ki jo je odpravil šele Hitler z militarizacijo svojega rajha.

Ako Čehi izženejo dva ali tri milijone Nemcev in Nemčijo, pa Poljaki tudi kakih par mili-

Rdeča armada vze-la v tej vojni največ glavnih mest

S padcem Budapešte je prešlo pod kontrolo zaveznikov šestnajst evropskih glavnih mest. Budapešta je štela pred vojno poldrug milijon prebivalcev in ponašala se je za eno izmed najlepših mest na svetu. Sovjetske čete so jo povsem okupirale 13. februarja.

Ko je Hitler udaril, so mesta padala drugo za drugim.

In potem pa nazaj pod zavezniško upravo.

Rim je bil prvi, ki so ga zavezniki dobili v oblast. To je bilo 4. junija. Druga mesta pa po sledečem redu: Kaunas, Litvinsko, 13. julija; Pariz, 13. avgusta; Bukarešta, 31. avgusta; Bruselj, Belgija, 4. septembra; Monako, 4. septembra; Luxembourg, 15. sept.; Sofija (Bolgarija) 17. sept.; Helsinki, Finska, 19. sept.; Tallinn, Estonija, 23. sept.; Riga, Latvija, 13. okt.; Atene, Grčija, 14. oktobra; Beograd, Jugoslavija, 20. oktobra; Tirana, Albanija, 25. oktobra; Varšava, 17. januarja.

Izmed omenjenih je zavzela rdeča armada deset glavnih mest v Evropi, ostali zavezniki pa sedem.

Vrh tega je ameriška oborožena sila osvojila Manilo na Filipinih, ki so bili prej pod osiščem.

Pod Hitlerjevo oblastjo so še Hague na Nizozemskem, Copenhagen na Danskem, Oslo na Norveškem, Praga v Čehoslovski, Dunaj v Avstriji in Berlin.

Občni zbor Slovenskega delavskega centra

V petek 23. februarja bo letna seja Slovenskega delavskega centra v Chicagu. Vršila se bo v lastnih prostorih na 2301 S. Lawndale Ave.

Vsi delničarji se bili pisмено vabljani, da se je udeležijo. Na dnevnem redu bodo važna poročila odbornikov in pa razprave ter sklepanje o priporočilih. Torej vsi, ki se zanimate za prospeh te ustanove, udeležite se seje!

Sorodniki in žene vojakov dobili veliko podpore

Iz zvezne blagajne je bilo od početka vojne pa do konca minulega leta izplačana, ženam, staršem in otrokom naših vojakov sedem in pol milijarde dolarjev.

junov. Jugoslavija pol milijona, bo v Nemčiji gneča in glad, zavezniki pa jo bodo morali preživljati, kar se jim ne bo izplačalo za vse večne čase. Ampak vzlje vsemu so se zavezniki zavzeli, da se mora nemškemu mitarizmu populiti zobe enkrat za vselej.

di v AFL pot jako zastrta.

UMW je bila pred leti najbolj napredna unija v tej deželi. Na tisoče njenih članov je še vedno svojega starega prepričanja, ki je to najbolj bojno organizacijo gnalo združema navzgor. Potem je prišla prva svetova vojna, nato kriza, in med tem notranji boji, ki so UMW skoro do kraja uničili. Šele ko je prišel "new deal" jo je rešil. Sedaj je ena izmed najjačjih in lasti si zaslugo za ustanovitev industrialnega unionizma in pa, da je Rooseveltu največ pomagala v njegov drugi termi.

V AFL ima Lewis par dobrih prijateljev, pa tudi nekaj sovražnikov. Prijatelji si ga že-

Delavske unije si zasnovale novo internacionalo

SOVJETSKA DELEGACIJA SE UMAKNILA Z UKAZOVALNEGA MESTA. — NOVA UNIJSKA INTERNATIONALA BO NEPOLITICNA. — CIO SPET V ZELO VAŽNI VLOGI

Mednarodni zbor zastopnikov delavskih unij, ki se je vršil ta mesec v Londonu, ni bil enostavna stvar. V prvih dneh je izgledalo, da se bo razbil še predno se bi utegnil poglobiti v vsoje naloge.

Največja delegacija najmanj izkušena

Na takih kongresih je doslej imela glavno besedo angleška delegacija. Niti ameriška delavska federacija je ni mogla nikoli obsenčiti. Toda na tem zboru na je hotela glavno in odločujočo besedo sovjetska delegacija, ker je pač zastopala največje število organiziranih delavcev. Zahtevala je, da se o vsakem vprašanju odločuje z glasovanjem. Temu so se zastopniki angleških unij uprli, ker so vedeli, da imajo Rusi že sami na sebi v volilnem imeniku veliko glasov, vrh tega so z njimi tudi delegati iz Francije in latinske Amerike.

Hillman izvežban diplomat

Ze ko se je zdelo, da s kongresom ne bo mogoče nadaljevati, je prišel v London zastopnik unij CIO Sidney Hillman.

Ko je uvidel opasni položaj, je povedal predstavniku sovjetskih unij Kuznecevu, da če bo instiral le na glasovno moč svoje delegacije in drugih njenih pristašev, bodo zastopniki CIO potegnili z Anglije. Slednjim pa je Hillman dejal, da morajo pristati v ustanovitev nove strokovne delavske internacionalne, v kateri pa naj se zajamci mesto glavnega odbornika tudi Ameriški delavski federaciji.

Hillman je s svojimi potezami pripravil obe sporni skupini k "pameti" in potem je bil on vodilna osebnost na zboru. Za us'anovitev internacionalne se en sestanek

Sedanji kongres v Londonu

je sklenil le v principu, da se novo strokovno internacionalo ustanovi, toda v ta namen se skliče nov mednarodni delavski zbor, na katerem se bo mednarodna zveza strokovnih unij definitivno ustanovila in izvolila svoj odbor.

Sedež Parizu

Delegati so sklenili, da naj bo njen sedež v Parizu. Dalje, da si zveze unij posameznih dežel ohranijo popolno avtonomijo, in da se s časoma povabi v to novo internacionalo tudi delavstvo tistih dežel, ki so v tej vojni pomagali fasitom.

Rusi so od pričetka zborovanja zahtevali, da se povabi na kongres zastopnike unij iz Rumunije, Italije, Bolgarije, Madžarske in Finske. Temu se je W. Citrine uprl in Sidney Hillman je potegnil z njim. Tako so sovjetski delegati odnehalo in ob enem pristali za obnovitev internacionalne v Hillmanov načrt. Političnega opredeljenja se ne bo več upoštevalo.

Od kraja je bilo razglašano da se bo na tem kongresu sklepalo tudi o vprašanju delavske politične internacionalne. To misel pa so zastopniki opustili že pred zborovanjem. Vzroki so različni, a glavni je, da nobena delavska stranka v Evropi ne želi direktne zveze s komunisti. Drugič, tudi socialistične stranke so mnenja, da so politična vprašanja tako zapletena, da bi se z novo socialistično delavsko internacionalo nič ne doseglo. Ampak potrebna je vendarle. Angleški socialistični voditelji so imeli s socialisti iz drugih dežel ob tej priliki veliko sestankov, na katerih so ugotovili, da je boljše, ako v bodoče strokovna internacionala postane nepolitična.

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Tudi tisti, ki ameriški družinski koledar razpečavajo, so tu pa tam deležni plohe hudih besed

V tej številki omenja Ameriški družinski koledar Frank Puncer. Ugotovil je, na svoj humoristični način, da bi bilo prilagodno izdati Družinski koledar v dveh oblikah. In je zaključil, da bi to nikakor ne "držalo." To je napisal na naslov onih v "naših" vrstah, ki jim je hudo, da je letošnji koledar zares velik uspeh.

Rojakinja v Chicagu je telefonično sporočila, da naj ji pošljemo pet koledarjev. Jih bo prodala med znankami v tovarni, je rekla. Pa je vprašala eno in drugo. Dasi je prodala vse koledarje, brez centa v svoj prid, je bila vendar deležna od hude Slovenke plohe besed, ki so ji pokvarile dobro voljo. Velika jih je, ki so tega navajeni. "Večnemu popotniku" npr. so že tudi marsikaj rekli. Pa se je že davno utrčil in zna vračati šilo za ognilo.

Letošnji Ameriški družinski koledar je bil vzlic protivnim mnenjam in kritikam velik uspeh. In tisti, ki so se potrudili, da je prišel med ljudi, so izvršili prav tako veliko delo, kakor oni, ki so ga napolnili.

Ta letnik je glasnik zmagovite jugoslovanske osvobodilne fronte, in pa take Slovenije, kakršno smo si zasnovali že v prejšnji svetovni vojni, pa bo šele v sedanji uveljavljena.

Ko letošnji letnik Družinskega koledarja prečitate, prihranite si ga, da ga pošljete morda že letos v svobodno Slovenijo, v federativno Jugoslavijo.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zeitz
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Jugoslovska osvobodilna fronta bila zmagovita tudi v Jalti

Tisti, ki so se v Sloveniji in potem v ostali Jugoslaviji organizirali za borbo osvoboditve, pod geslom, "smrt fašizmu, svoboda narodu," so na sestanku "velike trojice" v sovjetski Kri-meji dosegli svojo največjo zmago. Kajti tudi ako bi osvobodilna fronta na svoji zemlji še tako triumfirala, končno besedo ima vendarle velika trojica: Roosevelt, Churchill, Stalin.

V tem listu smo velikokrat poudarili, že od začetka vojne, da se ima Jugoslavija, taka, kakršna si mi zamišljamo, in v njenem okviru nova, združena Slovenija, zanašati največ na Kremlin.

Iz uradne notice o bodoči Jugoslaviji, ki jo je "velika trojica" objavila po končanem sestanku na Jalti—iz starega letovišnega dvora zadnjega carja Nikolaja, je jasno, da je osvobodilna fronta v Jugoslaviji dobila priznanje tudi od Roosevelta, čeprav ni to naravnost povedano.

Jisip Broz, znan najbolj pod imenom maršal Tito, Hrvat po rodu, je znan prijatelj Slovencev. Ob vsaki možnosti je poudaril bodisi sam, še večkrat pa po svojih tovariših v odboru osvobodilnega gibanja, zahtevo za pridruženje Sloveniji tistih slovenskih krajev, ki so ji bili v prejšnji vojni ob raznih zelenih mizah zavezniških državnikov ukradeni.

Ako bi se SANS zmotil in držal s politiko tistih, katerih glavni glasnik je sedaj avtor uvodnikov v A. D. bi se lahko kesali. A tako pa se radujemo zmagi.

Vse to, kar smo si zapisali na svoj prapor, je v bistvu doseženo. Ko bo vsa dežela osvobodena in združena, pa ji bo treba na pomoč gmotno, in tudi v najnem drugem osvobodilnem gibanju, da se otme iz spon cerkvene more.

Slovensko ljudstvo se je v tej vojni izkazalo za uporniško. Toda ne pa tisti, ki so ga na podlagi volilnih glasov uradno predstavljali v vladi v Beogradu in v Ljubljani.

Kakor zelo so se pritajeni prijatelji ljubljanskih kvizlingov tu v Zed. državah veselili, čes, to boste strmeli... kajti nekega dne bo trččilo in partizanstvo postane le kup dima.

Ko pa so Stalin, Churchill in Roosevelt s sestanka na Jalti objavili svoj dogovor, so kar na kratko rekli, da so take sanje brez podlage. Namreč sanje tistih, ki so brenkali, kako zelo bodo razočarani nad svobodilno fronto in kako nagloma bo zdrlela nekam v prepad, mi pa zijali od sramu in presenečenja.

Vse, kar je velika trojica storila je, da naj se pogodba med Titom in Subasičem čimprej uveljavi. To se je zgodilo.

Dogovor je popolnoma tak, kakršnega so hoteli slovenski prvaki v osvobodilnem gibanju in v kakršnega je pristal tudi Tito, manj rad pa Ivan Subasič. Vzrok, da se v tem sporazumu Petra še priznava za kralja, je koncesija Rooseveltu in Churchillu, ki zahtevata, da se naj spremembe v Jugoslaviji legalno, to je, ustavno izvrše.

Stalin je njima lahko ugodil, dasi to zavlačuje razvojni proces nove Jugoslavije, toda ob enem se notranja revolucija v nji vseeno razvija po takih, potih, ki starega reakcionarstva v Jugoslaviji ne bodo nikdar več dovolili.

Vse se tako zdi, da so napredni sloji v Jugoslaviji storili dobro svoji deželi, ker so se oprli ob Sovjetsko unijo. Res, da ne bo vse idealno, a vendar, temelj je tu, na katerem se lahko zida brez skrbi. Prvič v svoji zgodovini imajo jugoslovska narodi priložnost, da si sami kujejo državo, postavne in socialno uredbo sebi v korist.

Brez socialistov ne gre

V Belgiji načeljuje novi vladi socialist. Prejšnja je morala paši, ker so jo socialisti, čeprav so manjšina, zavrgli. Angleži, to se pravi, angleško ministrstvo vnanjih zadev, ki mu načeljuje Anthony Eden in Winston Churchill, so hoteli v Belgiji ohraniti režim "desnice," in so v ta namen pred par meseci postavili tudi par tankov pred parlamentno palačo. V Grčiji se je Angležem to več ali manj posrečilo. V Belgiji ne. Kajti čim so socialisti odločili, da demokracija v senci angleškega orožja v Belgiji nič ne velja, je moral Churchillov ljubljenec resignirati in regent (čemu jih v tej dobi sploh še treba?) je dal nalogo za sestavo nove vlade socialistu. Kam drugam naj bi se sploh še mogel obrniti, ako so zmagoviti zavezniški res za demokracija?

In tako je novi belgijski premijer pod lažno masko ustavnosti, ki so jo Belgiji ustili zavezniški, sestavil novo ustavno vlado. Pet socialistov, šest katoličanov, dva komunisti in nekaj drugih je v nji. Toda—in to je važno—socialne revolucije ne sme izvesti! Njena vladna naloga je oteti stari "red."

Socialisti in komunisti, ki navodilom velike trojice v tem oziru ubogajo, pa igrajo prav tako nevarno in brezkrizno vlogo, kakor so jo socialni demokrati (v) in po prejšnji vojni. Komunisti pa na svoj način še posebno pogubno.

Izjav socialistov na Poljskem, v Franciji, na Angleškem, da, tudi v Belgiji itd., ter izjav komunistov v Rusiji pa je razvidno, da so se oboji v zadnjih tridesetih letih vendarle precej naučili.

NA BOJIŠČIH SE PO KAPITULACIJI PREISKUJE, izprašuje in vse to se vrši ko hitro mogoče naglo, da ni zastoja po nepotrebnem, in ne zamud.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

Se o sadovih krščanstva.

Sirjenje krščanstva je bilo eno najpoglavnejših poglavij v zgodovini slovenskega naroda, a tudi največja preglednica našim slovenskim zgodovinopiscem. Kajti srepo oko cerkvene in svetne oblasti je—in to ne brez vroka—zmerom skrbno pazilo, da ni prišlo na knjižni trg nič takega, kar bi pobožnemu in ubogljivemu slovenskemu ljudstvu utegnulo odpreti oči, da bi spregledalo in spoznalo, kakšno ceno je moralno plačati za tako proslavljano in poudarjano krščansko kulturo.

Zato je bilo treba zavijanja in ovešavanja, zakrivanja in olepšavanja, pa tudi čisto navadnega beleža, ako so hoteli vsaj približno opisati ono z "zlato zarjo ožarjeno krščanstvo, ki je obsijalo in razsvetlilo neomikane paganske Slovence."

Ali kdor zna pravilno čitati, pa misliti ter sklepiti, bo vkljub vsemu zavijanju in zavajalnim frazam dognal doberšen del gole, bridke resnice. Zatipal bo rimsko-nemške nad slovenskim narodom storjene grehe, za katere ni raspe, da bi jim mogla izgledati in odstraniti iz slovenske zgodovine in ki so in ostanje na vsakem mašnem plašču grd madež, pa naj je še tako debelo z zlatom obšit.

Vsi zgodovinski viri izpričujejo, da so bili naši paganski pradedje enakopravn, t. j., da so imeli vsi enake pravice in enake dolžnosti. S križem in mečem so razširjevalci krščanstva zadali smrtni udarec tej staroslovenski enakopravnosti.

Razdelili so narod v štiri kaste: v plemstvo, v svobodnjake, v podložnike, v sužnje. Največje narodne izdajalce je bilo treba seveda posebno dobro nagraditi in nagradili so jih s plemiški naslovi. Drugi, ki so bili za spoznanje manj zaslužni, so smeli ostati na svoji zemlji kot svobodni gospodarji. Tretji, ki so vdali šele pod pritiskom, so z zemljo vred prešli v podložništvo tujemu gospodarju. Četrti pa, ki so se tujemu gospodarstvu in tuji veri neustrašeno upirali do konca, — in teh je bila velika večina! — so zgubili nele svojo zemljo, temveč tudi svojo osebo svobodo. Postali so robovi ali sužnji, brezpravni, kakor mrtvo blago.

Teh zaslužnih Slovencev je bilo za pod bič tujega krščanskega gospodarstva na slovenski zemlji (poleg domačega) napol pečenega plemstva seveda) veliko preveč, zato so odprli zanje suženski trg. Tja so morali, ti, od zvestih najzvestejši, da so jih krščanski kupčevanci razprodajali na vse štiri strani tedaj znanega sveta.

Ime Slovana je dobilo po kluba št. 21. JSZ. Ze pred 30. leti, ko je bilo med rudarji v kansaških slovenskih naselbinah socialistično gibanje močno razvito, je bil s. Dudaš v prednjih vrstah in ostal je aktiven in zvest tem idejam do zadnjega. Častem mu bodi spomin! Zapušča tukaj ženo in omoženo hčer ter tri sinove v Chicagu. Njim izrekamo naše iskreno sožalje. Pogreb je bil civilen in v oskrbi Slovenskega združnega pogrebnega zavoda. — A. Shular.

IZ MILWAUKEEJA

Letošnji Družinski koledar sem pričital. Zdi se mi, da je ta knjiga lep prispevek k naši slovensko-ameriški literaturi. Ne bom trdil, da so vsi spisi v n je m prvovrstne kvalitete; vredni so pa vsi, da se prečitajo. Kdor je to knjigo prebral brez predsodkov (najsibodo ti čitatelji že "ruđeci," "črni" ali pa brezbarvni) je našel v nji dovolj pouka, informacij in zabave. Priznal bo, da je tistih sto in petindvajset centov dobro investirjal. Vendar pa razvidim iz Proletarčevih kolon, da Koledar ni vsem ugajal.

Morda bi se dalo nekaj ukremiti, da bi s koledarjem zadovoljili tudi tiste, ki so s svetim strahom v srcu zagledali v njemu slike duhovnikov, lemenatorjev in "fiziolnarjev." Podpisani je to reč nekoliko razmišljali in prišel do zaključka, da bi morda ne bilo napačno, ako bi v bodčnosti koledar izšel v dveh različnih izdajah. Prva naj bi bila takšna kot je letošnja. Ta bi naj bila namenjena nam navadnim grešnikom. Druga, ki bi se naj nazivala "De Luxe" pa naj bi se izdala pod stroгим nadzorom cenzorjev; takšnih, ki znajo na pamet visoko pesem o svobodni tiska in navdušeno prepevajo balado "demokracije."

Ta izdaja naj bi bila tiskana z rdečimi črkami. Slike fajmoštrov naj bi se izpušile; prav tako naj bi iz koledarskega dela izginila imena svetnikov in svetnic božjih. Raba besede "partizana," in pa imen Tito, Stalin ter Molotov naj se prepove. V slikah mest, trgov in vasi pa se naj zrišejo vsi cerkveni zvoni. Na žalost pa moram konstatirati, da v resnici dvomim, če bi bila takšna "De Luxe" izdaja nekaj praktičnega, to pa vsled tega, ker je število tistih, ki bi kaj takega kupili, v resnici premajhno. Lahko pa bi se zaenkrat poskusilo s "Sanjskimi bukvicami!"

"Naprjev" dan 11. februarja je bil nekaj impozantnega. Milwaučani so se odzvali Naprjevemu klicu v tako velikem številu, da so bili celo tisti presenečeni, ki so veliko pričakovali. Dramski o dsek kluba št. 1 JSZ se je z dramo "Norec" imenitno postavil. Ta igra je bila vprizorjena brez vsake hibe. Cela reč je bila ogromen uspeh in občinstvo upravičeno pričakuje, da bo "Naprjev" svoje delo nadaljeval. — France Puncer.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Ko sem to kolono pisal, je bila nedelja. Vremenski preprok je napovedal lep dan, pa se je zmotil. Kajti že v zgodnjem popoldnevu je začel naletavati sneg, katerega menda letos ne bo nikoli konca. Spominjam se na čase, ko smo ob tem datumu že nabirali regrat. Ampak to so menda le spomladanske sanje, ki nimajo z realnostjo nobenega stika.

Ze zjutraj sem začel čitati knjigo, ki me je jako zanimala. Peča se s poljskim podzemskim gibanjem. Naslov ji je "Story of a Secret State."

Napisal jo je mladi poljski aristokrat Jan Karski. On je v Zed. državah na predavateljski turi. Značaj knjige je tak, da jo lahko čitaš objektivno. Spisana je popolnoma nepristransko. Kar je v nji posebno značilno izvajano, je tista naivnost, katera je takrat prevladovala na Poljskem in menda tudi v drugih krajih Evrope, da je nemška sila samo na papirju in nemški tanki iz kositra. (Legenda, kako so se nemški tanki v Hitlerjevi invaziji v Avstrijo drug za drugim polomili, je bila splošna v Evropi.)

Ko je bil ta mladi poročnik (Karski) ob štirih zjutraj popiklan v armado, še ves zaspal—kajti prejšnji večer je preplepal v veseli družbi — je mislil, da je ta mobilizacija poljske armade samo demonstracija sile—"show of force"—ki se je bo Hitler ustrašil—a če pa se je ne bo zbal, bo pa zares s Francozi in Angleži marširala v Berlin.

"Poraz" je naslov prvega poglavja te knjige. Strašen tragičen poraz, ko so udarili Nemci zgodaj v jutro dne prvoga sept. 1. 1939 na nepripravljeno poljsko armado, ne da bi ji napovedali vojno. Vsak organiziran odpor je bil nemogoč. Zastonj so padali tisoči. V treh tednih je bilo vse končano.

V naslednjih poglavjih piše mladi Karski o novi Poljski, katera se je začela organizirati pod zemljo. To ni bila več stara Poljska, v kateri so imeli glavno besedo samo veleposestniki in aristokracija. V tej knjigi so posebno omenjene štiri stranke, katere so bile aktivne v podzemskem gibanju: Socialistična (marksisti); nacionalistična (narodno poljska), sloneča na katoliški ideologiji; verujoča v individualizem ter liberalno ekonomijo; dalje kmečka stranka, ki je bila prej v opoziciji, in katoliško delavska stranka, ki je slonela na strogem katolicizmu. Poleg teh je bila aktivna tudi komunistična stranka. Vse te stranke so bile v tem gibanju popolnoma avtonomne, samo v skupnem boju in delu proti sovražniku so si bile edine. Npr., socialistična stranka je imela v svojem programu, da mora bodoča Poljska po porazu Nemcev dobiti popolnoma novo agrarno ekonomijo. Zahtevala je, da se zemljo razdeli kmetom brez da bi se veleposestnike odaškodovalo z a n j o. Druge njene važne zahteve so popolna socializacija rudnikov, prometnih sredstev in tovarn, ločitev cerkve od države itd.

Naloga Karskega v poljskem podzemskem gibanju je bila prenašati skrivne depeshe iz Poljske v Francijo in nekatere druge evropske dežele. Bil je takozvani tajni kurir.

Knjiga ima poglavja, da ko jih čitaš, se ti že lasje na glavi. Na ovitku knjige je poudarjeno, da ni v nji gleda vlade v Lublinu (sedaj v Varšavi) in zamenje vlade v Londonu nobenega biasa.

Kdor se želi seznaniti s podtalnim delom te skrivne države, ki je funkcionirala prav pred nosom Nemcev, naj prečita to knjigo. Stane tri dolarje. Karski, kot že omenjeno, predava sedaj v Zed. državah v prid londonskega odbora, kar pa njegve knjige nič ne kvari.

Sklipi trojice

Zgodovinski sestank "velike trojice" na Jalti v Kri-meji, kateri je bil zaključen okrog 10. feb., je dal gradiva za ogromno polemiko, ki je tako

važnemu sestanku morala slediti. Zaključki, kaj storiti z Nemčijo, o bodoči Poljski in Jugoslaviji, vprašanje uredbe novega društva narodov itd. se ne morejo izogniti obširnimi debati, v kateri se krešejo mnenja za in proti. Kajti od tega bo odvisen bodoči mir. Se posebno moramo mi pazno slediti tem vprašanjem, kajti ni ga človeka, kateri bi mogel reči, češ, mene se vse to nič ne tiče.

Bojišča

Ruska vihra na vzhodni fronti še vedno divja in prodira v Nemčijo. S padcem Budimpešte je zopet odstranjen en velik kamen na poti rdeče armade proti Dunaju. Človek se vprašuje, kako je Rusiji mogoče vzdrževati toliko armad in jih oskrbovati ter zalagati s hrano in municijo. Kdor misli, da je to šala, naj samo prečita uradno zvezno poročilo, koliko orožja, municije ter drugih stvari potrebuje samo ena divizija na dan, kadar je v ofenzivi. Tu pa je na stotine divizij na več ko tisoč milj dolgi front, ki se razteza čez gorovja in močvirja, v večini na tujem terenu, kjer je sovražnik razdejal in razbil vse, kar bi moglo služiti prometu. Za tiste, ki so v časi norčevali iz Rusije, je danes boljše, da molče.

Naše aktivnosti

To soboto 24. februarja bo Jugoslovska hranilno in posojilno društvo obdržavalo svojo letno delničarsko sejo v Slov. del. centru na 2301 S. Lawdale Ave. To društvo, katerega član je tudi naša zveza in delavski center, je v resnici delavska ustanova. Na tem letnem zboru bodo naši delničarji slišali o njegovem fenomenalno porastku; njegova imovina presega že milijon dolarjev. Vsi delničarji so vabljeni, da se te seje gotovo udeležijo.

Kot izgleda, bo letošnje pomlad v Chicagu precej aktivnosti. Vršila se bo jubilejna slavnost 40-letnice Proletarca, SANSova prireditvev itd. Vse to bo dalo našim ljudem priliko posetiti nekaj, kar bo kulturno in v resnici vredno obiska.

Ruski relief

Z veseljem poročam, da sta se v ta sklad ponovno oglasila moja stara znanca s. Felix Strumbel in John Filipich iz Clevelanda, vsak s petimi dolarji. Iskrena hvala! Upam, da bo še kaj posnemovalcev.

Sejo kluba št. 1 JSZ

Chicago, Ill. — V petek 23. februarja ob 8. zvečer bo redna seja kluba št. 1 JSZ. Važna bo tudi letne seje Slov. del. centra, ki se vrši ta večer. Ker ima klub št. 1 v tej ustanovi nad sto delnic, so vsi člani pooblašeni, da zastopajo na obnem zboru klubov delež. Prosimo jih, naj pridejo na sejo ob osmih, da bomo z našim dnevnim redom kmalu končali. — Oodbör.

Tole mi ne gre v glavo?

Le čemu si gospodje v zvezi slovenskih župnij toliko prizadevajo ubiti delo slovenske osvobodilne fronte, to mi nika-ro ne gre v glavo.

POVESTNI DEL

Vladimir Levstik:

Oblodovci

I.

Predlanske počitnice in začetak lanskajšega sem prebil v zakotnem, toda prijaznem mestecu R³...

Zakaj sem si izbral baš ta kraj, bi povedal enako težko kakor razlog, zakaj naj ga ne bi izbral. Ali mar niso vsa majhna mesta enaka? Gotovo je, da bi težko našel drugod bolj pozoren in bolj navdušen sprejem. Vsa boljša družba se je zanimala zame, še preden sem stopil v vlak, ki me je pripeljal, in prvi teden po mojem prihodu še ni minil, ko sem bil znan z vsemi do zadnjega in združen z njimi po najrazličnejših osebnih vzevah. Ne pomnim je skoro urice, da bi jo preživel sam; ali sem bil v gosteh, ali je bil kdo pri meni, ali sem sedel sredi ženskega in moškega razumnostva na kakem gostilniškem vrtu, ali pa sem romal z znankami in znanci na izprehod v vabljivo okolico.

Tako je bilo tudi tisto nedeljo popoldne.

Kaj vem, kaj nam je vdahnilo misel, da smo na povratku z izleta krenili po samotni poti, ki je ni ubiral skoraj nikoli nihče. Bila je zaraščena s travo in ponekod prepredena z debelimi koreninami, drugod razoranana po starih kolotečinah, v katerih je gnala zelenkasta mlaka; držala je skozi gozd, ki ga sekira še ni našla, čeprav šumi svojo bučno pesem jedva četrt ure od Mestnega trga.

Mrak se je bližal, pod smrekami je bilo tema in nizko večjeje nam je sibalno oblake. Vsi smo bili dobre volje; najeli in napili smo se do sitega, zabava je tekla po preizkušnem tiru in nežnega spola je bilo med nami na prebitek, veliko več, nego ga prenese srce brez izkušnjav. Vzvišenost čivkanje ptic nas je pozdravljalo iz gostave, kadar se je sunkoma razletel po njej naš smeh in vrišč.

Najbolj razigrani sta bili gospa Kosirnikova, mogočena plavka, in gospa Ciciojeva, drobna črnogljiva, voditeljici naših narodnih dam.

"Joj, kako romantično!" je vzkliknila prva, ko smo stopili na široko travino, sredi katere se je pokazal očem prijazen domek. Večerna zarja je segala nanj preko drevja in oblivala s svojo malinasto barvo vso sprejeto stran.

"Kako divno!" je pritegnila tovarišica.

"Kako čudovito! Kako nebeško! Kako poetično!" je ostrmel z vikom in krikom ves nežni zbor.

"Kateri srečnež živi v tej ljubki samotni?" se je obrnila gospa Kosirnikova naravnost do

spod Senica, ki veste vse." mene. "Takoj nam povejte, go-

Res mi je menda usojeno, da vem povsod vse, kakor hitro se kje prikažem. Že sem hotel odgovoriti, ko me je stisnila zla slutnja za grlo. Pomislil sem, ali se ne bi rajši zlagal, da ne vem... Ob prvem koraku iz gozda sem videl, da se v sobi na vogalu kreše luč, kakor bi nekdo prižgal lulo; tudi sem opazil žensko, ki je sedela na klopci pred hišnimi vrati. Naše pojavljanje pa je zaneslo v ta kraj očividni preplah. Ženska se je utrnila v vežo, še preden so jo dosegli pogledi zvedavih dam; tisti, ki je v hiši prižgal lulo, se je prihulil. Prav tedaj je izginilo tudi solnce za vrhovi dreves in beli domek je utonil v mraku in mrtvi tišini.

Ljudje, ki so živeli tu, so hoteli ostati nemoteči. "Res, bolje bi bilo, da jih zatajimo," sem si rekel na tihem; "a kaj, ko morda ne vem edini..." S to mislijo v glavi sem krenil dalje, da bi speljal družbo mimo vabljive hišice, in sem gredoč pripovedoval:

"Človek, ki živi v tej samotni, je moj znanec, draga gospa... Poznam ga dobro in vem, da ni ne srečen ne zanič. Ali ste morda slišali kaj o profesorju Mlinarju iz Ljubljane? Filozof je, pomislite, abstrakten filozof... In drugače, odljuden človek, samsvojni značaj; z eno besedo čudak in irhovina povrhu pa še bolnik. Bajne ga je na vojni podsulo; vrnil se je z razdejanimi živci, tak, da ga na gimnaziji niso mogli trpeti. Pred dvema mesecema je dobil dopust in je prišel z ženo v to zatišje, da se popravi, ako je še mogoče... Zdaj seveda pred hišo ali pa se klati po gozdu; časih tudi piše, sam Bog zna kaj. Strašno togoten je, nikogar ne mara k sebi. Zdravje se mu baje nič ne boljša. Zdravniki mu priporočajo samoto in mir, ljudje pa — saj jih poznate! Ni ga skrivališča, v katerem vas ne bi našli; mrljica bi odkopali, da mu ukradejo večni mir..."

"Ah, kaj bi tisto!" me je prekinila gospa Ciciojeva. "Zdravniki niso vsi enakih misli. Ko sem bila jaz nervozna — in kdo ni nervozen, prosim vas? — je naš doktor venomer pritiskal: 'Razvedrila potrebujete, milostiva, v družbo morate, milostiva, potovtali bi, milostiva!'... Nu, tako sem storila in konec je bilo nervoznosti."

Njen glas je utonil v hrupu pritrjevanja.

"Pred dvema mesecema!" je ponovila Kosirnikova in tragično sklenila roke. "Dva meseca brez omikane družbe... Ubooga žena!"

Sočuten "Ah!" se je iztrgal iz prs njenih spremljevalk in milo splaval med smreke.

"Biti mora pač fina, visoko naobrazena ženska," je uganila gospa Ciciojeva. "Samo aristokratske duše se umejo tako zatajiti."

"Narobe," sem oporekel. "Tudi njo poznam. Bila je skromno dekle in — ne da je ne bil cenil z umstvene strani! — a njeno srce je gotovo bolj o-premljeno od njenih možganov. Kar pa pravite zastran plemenitosti, je bogme res. Po-žrtvovalna, junaška žena je drugače ne bi strpela ob njem."

"Ah, takooo!" Nihče je ni več občudoval. "Le kaj delata siromaka ves božji dan? — Palce vrtita! — O vrenemu se razgovarjata! — Ni čudo, da se mu zdravje ne boljša... Meni bi se znešalo!"

Gospodične so se hihitale. Pristava Obloda je silil uslužben smeh.

"Ta strašni položaj se mora končati," je odredila gospa Kosirnikova. "Mlinarja pritegnemo v našo sredo, in mir besedi."

"V našo sredo," je umno ponovila njena nečakinja Matilda, godna devica z rdečimi lasmi, mnojilastim nosom in nezimernimi ledji. "V našo sredo in mir besedi."

"Z nami bo vsaj lahko govoril o višjih stvareh."

"Imel bo sorodne duše okoli sebe..."

"Predaval bo v Narodnem domu!"

"O filozofiji!"

"O literaturi..."

"Ali ne bi kar nocoj stopili k njemu?" je sprožila Ciciojeva. "Vsi skupaj, da nas ne bo strah? Enkrat se je treba seznaniti."

"Čim prej, tem bolje," je vneto pritrdila Obloda, ki je smatral mnenja gospe Ciciojeve za svoja mnenja in je, kakor v marsičem, tako tudi v tem pogledu vrlo izpolnjeval dolžnosti njenega moža, uglednega trgovca z živimi in zaklanimi prašiči.

"Pojdimo!" Vsa družba je obrnila korak proti hiši.

"Stojte, gospoda!" Skočil sem prednje in razprostrl roke. "Svarim vas... Premislite dobro. Rekel sem vam, da je čudo... Bojim se, da nisem rabil dovolj jasne besede. Opa-sen je, Bog zna česa je zmožen v svoji togoti. Njegova pamet je vsa v neredu. Da vam povem primer: izumil je perpetuum mobile! Vprašam vas, koliko je ura v možganih, ki se ukvarja s takimi nevsakdanjimi problemi?"

"Ho, ho, perpetuum mobile!" je zahrumelava tovarišija. "Izvrstno! Živel perpetuum mobile! Pokaže nam ga!"

"Povem vam vso resnico: ni ga še izumil in ga tudi ne bo, ker je nemogoče, a namenil se je, da ga izumi. Najti ga hoče s pomočjo filozofske dedukcije — ali govorim dovolj jasno?"

"Gibanje," pravi, je večno. Po tem takim je možno tudi večno gibalo ali perpetuum mobile; zakon, ki velja za vse vesoljstvo, ne trpi izjeme v posebnem primeru... Stojte, milostive, nikar ne hodite!"

Pristav Obloda je porabil priliko, da se izkaže viteza.

"Pardon, prosim," se je vzre-pencil nad menoj, "ne bodite nevljudni, gospod Senica. Saj slišite: dame želijo!" Tako govoreč me je strogo prebadal z očmi.

Nisem se zmenil zanj. Mislil sem le na to, kaj poreče ubogi Mlinar in kako mu bo pri duši, ako ga sredi božjega miru zaskoči ta rahtajoča in jaskajoča ženščad!

"Rotim vas, milostive," sem poizkusil še enkrat. "Prvič: Mlinarja ni doma, peljal se je k zdravniku. Dopolodne so ga videli v Ljubljani."

"Nič ne de," me je zavrnila Kosirnikova. "Oglasimo se toli-ko, da pozdravimo gospo, zanj pa oddamo posetnice. Naj ima veselje ko se vrne."

"Naj ima veselje," se je pridružila Matilda.

Tedaj sem vrgel poslednji adut.

ZELEZO IN MISICE, taka je sestava sedanjih armad.

"Drugič," sem dejal, "zdi se, da mu je soproga na porodu..."

Bedak, ki sem hotel gasiti s petrolejem!

"In tako sama!" so zavpile gospe. "Brez čutečega bitja v svoji bližini! Ne, potem je celo naša dolžnost — in tako dalje! Ves roj je zvihral proti hiši."

(Dalje prihodnjič)

GLAS OD PACIFIKA

San Francisco, Cal. — Nedavno je bila tu ustanovljena podružnica WRFASSD, katere namen je, da nabira obleko, denar in druge potrebščine v pomoč našim ljudem v stari domovini, in da seznanja tukajšnje južne Slovence kakor tudi drugo občinstvo o potrebi za takojšnje pomoč in skupno akcijo. Akoravno ta nova organizacija ni še med prvimi v deželi, je upanje, da postane ena izmed največjih v bodočih par mesecih.

Na klic te mlade organizacije se je odzvalo lepo število rodoljubnih rojakov kateri so prispevali precejšnjo svoto, kar je veliko pripomoglo, da je odbor podružnice poslal meseca februarja \$1.000. Ta svota je bila že poslana na glavni urad WRFASSD.

Za zbiranje obleke in drugih potrebščin je odbor določil, da se bodo paketi prejemale do preklica na sledečih naslovih: Slovenski Dom, 2101 Mariposa St.; John Franulovich, 264 Missouri St.; International Book Store, 1400 Market St.; Adriatic Cafe, 1318 Polk St.; Louis and Co., 1217 Mission St.; John Vojich, 1960 15th St. Citatelji Proletarca so prošeni, da upoštevajo ta navodila in da prinesejo čim več obleke. Članice Slovenskega Zenskega in članice Hrvatskega Zenskega Sveta bodo to obleko popravile in je poslale v skladišče v New York City. Odpisane so že več pošiljavkar je hvale vredno. Zaslužijo, da jim gremo na roko vsem, da prinesejo obleko in obuvala, ki so potrebna in v primerno dobrem stanju. Slovenski ženski svet ima v mesecu marcu posebno kampanjo. Slovencem na slovenskem tleh pripravamo, da jim gredo na roko. Denarni prispevki se tudi prejemo na zgoraj omenjenih naslovih.

Bratje in sestre, ne pozabimo naših rodnih bratov in sester v stari domovini, ki trpijo in nas kličejo na pomoč. Zali-bog, mnogi nočejo slišati teh obupnih klicev, toda na take trdosrčnežne se ne smemo ozirati. Glavno je, da mi, ki slišimo ta klic, storimo svojo dolžnost.

Na zadnji seji podružnice se je določilo, da se povabi vsa naša društva in pa patriotične rojake na konferenco, katere se bo vršila v nedeljo popoldne 18. marca, v dvorani Češkega Sokola, 739 Page St. Namen te konference je, da se širša javnost seznanja o potrebi za takojšnje skupno akcijo. Vsa so prošena, da pošljejo najmanj po enega delegata. Prosimo članstvo vseh naših društev za sodelovanje in za SKUPNO AKCIJO.

V soboto večer, dne 7. aprila pa ta podružnica priredi banket in zabavo v dvorani Češkega Sokola, 739 Page St. Vstopnice so po \$2. za osebo.

Ves dobiček te priredbe bo za pomoč našim v stari domovini. Za Publicijski odsek, Anthony Kastellie.

Aktivnosti Detroitške Podružnice SANSa

Naše ljudstvo v stari domovini strada in prezeba. Pomoč, ki jo je že dobilo je malenkost. Nadaljevati moramo z nabiranjem oblačil in denarnih prispevkov za nakup živil, posebno sladkorja, čokolade, kondenziranega in posušenega mleka, vitaminov, mila, medicinske in t. d. Skrbeti moramo, da se najnujnejše neprenehoma pošilja in tako prepreči nadaljno hiranje in umiranje se preživlega naroda. Preglejte svoje shrambe in podarite kar lahko pogrešate. Vsak kos oblačila v dobrem stanju bo hvaležno sprejet. Če ne morete sami prinesiti na zbirališče, pokličite Madison 2864 ali sprocite po dopisnici tajnici SANSa (1205 Pallister, Detroit 2.) da se pobere. Obiščite svoje sosede drugih narodnosti. Jugoslovane sedaj pozna ves svet. Lahko s ponosom poveste, da nabirate za narod, ki je sicer mal, a silno velik v svojem junaštvu. Vsak vam bo rad dal, če se potrudimo vsi, bo naš uspeh zagotovljen.

V soboto 24. februarja ob 8. zvečer priredi ženski odsek Slov. narodnega doma družbni večer za naše vojake. Pridite vsi; da pokažete, kako cenite velike žrtve naših sinov, bratov in zaročencev, da nam ostane najboljše, osebna svoboda.

Seja podružnice št. 1 SANSa bo v nedeljo 4. marca ob 2 popoldne v Slov. del. domu, 437 S. Livernois. Zastopniki društ. klubov in drugih ustanov so vabljene, da se gotovo udeležijo. Pridobite nove člane. Vsak Slovenec in Slovenka mora materialno in moralno podpreti največje zgodovinsko delo ameriških Slovencev, ker le z našo skupno pomočjo bo naš hrabri in junaškemu boju preizkušeni narod zrl v boljše bodočnost na lastni zemlji v okvirju svobodne, federativne Jugoslavije.

Lia Menton, tajnica podružnice št. 1 SANSa.

NAPREJEVA ZAHVALA

Milwaukee, Wis. — V prvi vrsti gre hvala članstvu dramskega odseka kluba št. 1 JSZ, ki je z vprizoritvijo drame "Norec" nad vse zadovoljilo milwaukeeško publiko, "Napreju" pa odvzelo težko breme. Dalje ne smemo pozabiti vrlih milwaukeečanov, shebojgančanov in waukegančanov, ki so nas posetili v tako velikem številu. Treba je dati priznanje vsem vrlim rojakom in rojakinjam, kateri so nam tako pridno pomagali pri delu v dvorani. Tudi pomoč "Proletarčevega" urednika pri reklami je bila zelo dobrodošla. Publicijski odbor je bil namreč zelo oslavljen in mu je bila tista prijazna usluga zelo v pomoč. Vsi skupaj so omogočili, da je bil Naprejev dan zares lep uspeh iz zato jim Naprejev izreka prisočno zahvalo. Publicijski odbor Napreja.

Seja št. 25 SANSa in drugo

Chicago, Ill.: Redna seja postojanke št. 25 SANSa se bo vršila v četrtek 22. februarja v dvorani SNP.J. Pričetek ob 8 zvečer. Seja bo važna in je potrebno, da ste vsi člani in članice navzoči. Vabljene ste tudi drugi, ki še sedaj niste člani SANSa, da pristopite. Članarina je \$2 letno. Kdor hoče biti član te pomembne politične organizacije, mora spadati k eni ali drugi postojanki. Rojaki in rojakinje iz lawdalske okoličine in iz predmestij, pridružite se k št. 25. Pridite na zgoraj omenjeno vejo.

V podeljek 5. februarja se je vršil sestanek čikaških postojank SANSa. Izvoljen je bil skupni odbor, katerega tajnik je spodaj podpisani. V nedeljo 29. aprila se bo vršila velika priredba pod avspicijo tega odbora in sicer v Češki dvorani na 1438 W. 18th St. Popoldne bo pevski in muzikaličen program in vprizorjena bo igra "Mati", ki jo je spisal Mile Klopčić. Povzeta je iz partizanskih bojev v stari domovini, katerih se je sam udeleževal. Po končanem programu bo pa prosta zabava in ples.

V kratkem bomo razposlali društvom vstopnice. Želimo, da nam greste na roko in vse razpečate, ker ves dobiček od te priredbe bo šel za takojšnjo pomoč ljudem v stari domovini. Izdali bomo tudi programsko knjižico. Kdor more naj nam pomaga dobiti oglašje. Za informacije se obrnite na spodaj podpisane ali pa na zastopnike lokalnih podružnic. Oddali bomo tudi dvoje nagrad in sicer ročno tkan namizni prt v vrednosti \$75, katerega sta napravili sestri Mrs. Cerkoney in Mrs. Simon, in vojni bond za \$25. Več o tej priredbi bomo še pisali. Glavno je, da si zapomnite datum in pomagajte na en ali drugi način, da bo ta priredba velik uspeh. In ne sammu, pač pa iskrena solidarna demonstracija čikaških in okoliških Slovencev za pomoč našim bratom in sestram v stari domovini!

Louis Zorko, tajnik, 2657 S. Lawdale Ave. Chicago 23, Ill.

VOJNA JE ZLO ZA STARE IN MLADE

Diamondville, Wyo. — Od tu v tem listu že dolgo ni bilo glasu. Imamo se v splošnem "po starem", ampak delati pa moramo z dneva v dan v resnici preveč. Siihte imamo predolge in to še v slabem zraku in dimu ves dan, da je človek po končanem delu ves zbit. Vrh tega pa še razna druga vsakdanja dela, ki jih moraš opraviti, pa čeprav leže in greš samo po eni nogi.

Tudi nesreč se v premogovnih dogaja več in več v teh dolgih urah. Naši rojaki pri tem niso izjema. Dne 8. feb. je pobilo Johna H. Kržišnika. Kamenje bi ga skoro zasulo, pa je prava gorenjska korenina in dosti prenesla. Zdravi se doma, Lanskog 4. dec. pa je poškodovalo v rovu Louisa Sajovica. Pobilo ga je v nogu. Tudi on je stara gorenjska korenina. Zdravje se mu polagoma vrača. Oba sta naročnika Proletarca. Želim jima čimprejšnjega okrevanja.

Vsi že težko pričakujemo konca vojne, da se bi naši mladi vojaki povrnili zdravi med svoje drage. Če pa se bo krvava vojna drama še kaj dolgo nadaljevala, bodo tudi nas starejše pri delu čisto izčrpani. Kajti vojna je pekel za stare in mlade.

Kadar se bomo toliko izohrabili, da si bomo znali ustrahovati socialistično družbo, bo tudi vojnam konec enkrat za vselej in ljudje bodo delali zase namesto za sveti profit drugih. Za delavce je torej potrebno boriti se za odpravo vzrokov, radi katerih se dogajajo vojne, ako hočemo sebi in bodočim rodovom boljše življenje. — Anton Tratnik.

MLAČNOST VELIKO SKODUJE

Gallup, N. Mex. — Zaeno s svojo bi bila rada poslala še kako novo naročnino v nadomestilo za naročnika, ki je list pustil, češ, da ima dovolj papirja, v katerega nikoli ne pogleda. Kar pa se tiče sredstev, bi lahko plačeval ne samo enega. Pa kaj se hoče!

Tudi za jugoslovanski relief smo se potrudili. Dali so vsi razen enega, dasi bi bil najlaglje. Ako bi Slovenci širom Amerike več čitali Proletarca in Prosveto, bi pridobili ne samo na znanju in spoznalni vzroke in vires krivic, ampak bi se jim tudi srce za trpeče v starem kraju bolj odprlo.

Človek bi rad povedal kaj več, pa je včasih zaradi zamer boljše, da molči.

Dela je sedaj dosti za vse tudi pri nas. Seveda, plače pa so različne.

Zelja nas vseh mater je, da se nam sinovi zdravi in veseli že skoro vrnejo domov. A bojim se, da bo še marsikatera mati zaplakala ob žalostnem sporočilu, predno bo konec vojne. — Jennie Marinsk.

Delavske unije si zasnovale novo internacionalo

(Nadaljevanje)
to je, da ne bo več podružnica delavske socialistične internacionala, temveč zgolj strokovna zveza.

Mного nepolitičnih unij
Dočim so sovjetske unije v področju komunistične stranke in angleške pa so hrbenica delavske stranke, je v raznih deželah precej unij, ki vsled svojih konservativnih odbornikov nočejo imeti s socialistično politično akcijo nobenega opravka.

Sidney Hillman npr. je močno deloval, da postane članica zveze tudi AFL. Ampak je bil proti obnovitvi politične internacionala, ker smatra, da naj jo obnove le tiste unije, ki so delovne v socialističnem gibanju. Toda velike unije zveze, kot sta AFL in CIO ter druge, ki še niso nikamor pridružene, pa so se vlcio vsemu o politiki veliko ukvarjale. Sklenile so, da ker so sedaj tudi komunistične unije zraven, je boljše da se politiko iz unij izključijo, dokler ne bo delavstvo v mednarodnem obsegu zopet enotno ne le strokovno, ampak tudi politično.

Optimisti trdijo, da je londonska konferencija napravila k temu cilju izredno dolg korak.

Naročite si Ameriški družinski koledar 1945. Stane \$1.25.

NE SMESITE PREHLADA

Mного ljudi pravi: "Ah kaj, saj je le majhen prehlad." Ampak ne pozabite, da prehlad izčrpa veliko vaše odpornosti. V podobnih slučajih se vas kaj rada loti plućnica, influenza ali pa vnetje sapnika. Vzemite si k sercu tale priporočila: ostamite doma in počivajte, čuvajte se prehlada in uživajte veliko sadnih sokov ter navadne vode, izpirajte si grlo z grgranjem in jemljite lahko odvajalna sredstva. TRINERJEVO GRENKO VINO je že 57 let priznano od milijonov kot zanesljivo in lahko odvajalno sredstvo. Rabite ga po navodilih na steklenici. Ako vam prehlad povzroča bolečine, mrzlico ali vročino, pokličite takoj zdravnika. Joseph T r i n e r Corporation, 1333 South Ashland Avenue, Chicago 8, Ill.

IZŠEL JE

DR. KERNOV

Angleško-slovenski BESEDNJAK

Cena \$5 s poštnino vred

NAROČILA SPREJEMA

PROLETAREC

2301 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

★ ★ KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE ★ ★

KOMENTARJI

Glavni odbor KSKJ je na svoji minuli letni seji sklenil s 16. proti enemu glasu, da naj se denarja JPO-SS ne transferira v WRFASD. Glavni odbor SNPJ pa je soglasno pripočil, da se vsoto JPO-SS v pomoč onih tam takoj izroči.

Kralj Peter s svojo taško slabo uspeva. Ako se ne bi toliko umešavala v njegove stvari, bi bilo boljše za Petra, in tudi Churchill, bi se prihranilo nekoliko las.

Ivan Zupan je bil na minuli seji gl. odbora KSKJ deležen mnogih protestov. On je v katoliških vrstah zadnji mohikaneec, ki je še pomagal SANSu in priobčeval nekaj njegovega gradiva. Gospodje župniki pa so se vsled tega tako razburili, da so poslali v glavni urad proti Zupanu ploho protestov, ki pa jih je (Zupan) spretno odbil — namreč zato, ker od te službe ni več odvisen. In pa ker jo bo na prihodnji konvenciji ali pa še prej itak izgubil.

Matiija Jager v Barbertonu je v partizane z vsoto silo butnil. Toda le v glasilu KSKJ. Tam (v Jugoslaviji) bi brzokone premislil. A tukaj pa protestira, češ, da v Jugoslaviji vlada taka vlada, ki je zoper vero, a slovenski katoličani nočejo iz "energa tiranstva pod drugega." Kako se Rev. Jager počuti, je razvidno iz tega, da smatra "Titovo tiranstvo se za hujše od prejšnjih. Zato naj se uredniki (Glasila KSKJ) prepre vsako propagando" (za Titovo Jugoslavijo).

Slovenski uredniki, k o t uredniki sploh, morajo imeti zelo trdo kožo. Eden izmed najbolj popustljivih je bil Ivan Zupan, nekdanji Mike Cegare ali kakor že se je podpisoval v svojih salah. A sedanji pritisk nanj pa je tudi zanj premočan. In povedo tudi, da zaradi tega, ker takrat, ko je Joseph Zalar zastopil iz Sansa, mu Ivan Zupan ni hotel slediti. Zalar je odvezo dobil, Zupan pa bo nosil pokoro za vse iz katoliških vrst, ki so bili kdaj delavni za SANS.

Italija menda v pogojih za premirje ni dobila kaj prida zagotovi, saj takih ne, ki bi pomagala njenim imperialističnim ambicijam. To je bolji, Trst ne bo več njen, se baje glasi v tistih pogojih. Ameriški državni podtajnik zagotavlja, da o vprašanju Trsta ni v premirju ničesar rečenega. Kar Italijane v Italiji sedaj najbolj peče, ni več vprašanje Trsta, pač pa kruha. Ameriška vlada je dala v ta namen 14 ladij, da ji ga bodo dovažale. Kajti Italija strada.

Komunisti v Italiji so iz ust

svojega voditelja baje izjavili, da spada Trst Sloveniji in s tem federativni Jugoslaviji. To je zelo zanimivo — za Italijane, ki so bili pod Mussolinijem naučeni misliti, da se starodavni rimski imperij znova obnavlja.

"Čemu smo izjema?" Tako namreč se Italijani vprašujejo, ker ne sme noben njihov časopis objaviti pogodb premirja med maršalom Badogliom in Churchillom. Kajti če se je lahko povedalo pogoje premirja, ki so ga zavezniški sklenili z Bolgarijo, Rumunsko in Madžarsko, le zakaj bi se o Italiji tako molčalo? Toda morda pa baš zato? Mogoče pa Italija sploh nima vzroka, da se bi pritoževala.

Jasques Marsac je bil na sodišču nekje v Franciji obdolžen sodelovanja z naciji. Čakal je obravnave. Toda predno jo je dočkal, je udrila v ječo drhal, ga ugrabila iz celice in ga obesila na prvem drogu. Drugače pa se socialni preobrat v Franciji razvija mirneje kot v ostalih evropskih deželah.

Ameriškim Poljakom je izjava "velike trojice" glede bodoče Poljske bila presenečenje, in eni, ki so posebno užaljeni, smatrajo, da je bila vbod z nožem v hrbet. Toda Poljska, če hoče bodočnost, mora biti z Rusijo, Clemenceau, Pilsudski in Padarevski tega niso zapodili. In sedanji ministri poljske zamejne vlade v Londonu tudi ne.

Papež Pij XII. se je oglašil proti predlogu, da se uvede v Italiji zakon, ki bi dovoljeval razporoke. Cerkev je v tem silno stroga. Namreč katoliška cerkev. Druge, ki so bolj realistične, so vsaka zase ta problem že davno rešile. In zdi se, da ga bopo mnogih stoletjih tudi Italija.

"Kruha ni," poroča UP iz Italije. Kdor ga ima, ga da na prodaj le na črnem trgu. In tam je kruh silovito drag. Ker ljudje denarja nimajo zadosti, si pomagajo s tatvinami, goljufigijami in s prostitutijo. Silno slabo gre sedanji Italiji. "Pod Mussolinijem in Hitlerjem je bilo kar dovro, pravijo mnogi ljudje, in marsikak zavezniški žurnalista jim pritrujuje. Kar pomeni, da zavezniški s svojimi štirimi svobodščinami, saj kar se Italije (pa tudi Grčije) tiče, zelo slabo uspejajo.

Antisemitska propaganda se v Zed. državah čudovito naglo širi. Pa tudi mrznje proti zamorcem je čedalje več. To pomeni, da ko zmagamo tam, bo tu taka vojna, s kakršno je Hi-

NEMSKI GENERAL ERICH ELSNER se je na zapadni fronti podal z 20.000 možmi svoje armade. Mistil je, da bodo naciji s svojim protudarom osvojili nazaj Pariz in kar se zapadne fronte tiče, odločili

vladanja, nadaljevana.

Kitajska je v minulemu letu stopila v svoje 4.642. leto. Ako tler pričel v začetku svojega bi imeli Kitajci naš običaj voščil, bi se ga letos ne poslužili.

V Chicagu je transportni sistem v polomu. Poulične so postale kot polži. delavska rajja se tre na oglih in v karah, kadar se more zgnesti vanje in vse je slabovoljno. Gvernert in čikaški župan pa ta problem rešujeta v palačah, v hotelih in

bufejih. In kadar s sestankom končata, ju odpeljejo šoferji v limozinah. O gnječah v pouličnih vesta samo toliko, kolikor o tem čitata v listih. Sedaj pa je baje tudi gvernert za "podružbljenje" č ik a š k i h "street cars". So stare, a vendar prinesle toliko dohodkov kot se nikdar doslej. Ko bo vojne konec, naj pa občina prevzame — starino, ob enem pa prične vse od kraja. "Free enterprise" je navihan na vseh koncih in krajih.

Na Grškem sporazum dosežen, toda za kakšno ceno in pod čegavim pritiskom

Gibanje, zapopadeno v grški osvobodilni fronti EAM in v njeni armadni organizaciji ELAS, ki ga je Churchill razglasil za tolovajsko in trockiistično, je nedavno sklenilo sporazum z grško vlado, ki je na krmilu pod zaščito bajonetov in tankov vojaštva Velike Britanije. V zvezi z obdobjem proti temu gibanju, ki so deževali ib Churchillovih ust in iz angleške vladne propagande, pa se je moral "grška vlada z njim vendar pogajati, ako je hotela, prvič, prekiniti s civilno vojno, in drugič, dati ljudstvu osvobodeno Grčije saj malo priložnosti, da se samo izrazi o svoji bodoči usodi.

V oporo rešitvi notranjih homatij na Grškem je bila tja poslana posebna deputacija angleških strokovnih unij, ki ji je načeljeval Walter Citrine. On je konservativni laborit in več ali manj njegovih nazorov so bili ostali člani delegacije. Preiskovali so položaj na Grškem pristransko in poročali o svojih dognanjih tako, da so prali zavozeno Churchillovo-Edenovo politiko. Podpredsednik angleške delavske stranke Harold Laski je o poslanstvu te delegacije, v članku, ki ga je napisal za ONA, sledeče komentiral:

Poročilo delegacije britanskih "Trade Union," ki je šla proučevati razmere na Grškem, je jako nezadovoljiv dokument.

V tem poročilu je rečeno, da delegati angleških unij niso govorili z grškimi političnimi prvaki, da se nočejo zaplesti v zamotane grške politične razmere. Toda obiskali so regenta Damaskinosa, p r e d e d n i k a grške vlade generala Plastirasa, britanskega ambasadorja Leoperja in britanskega generala Scobieja.

Poročilo pripoveduje o grozodejstvih, ki so se pripetila. S poudarkom naglašja, da se britanske čete razočarane nad kritiko, katere so bile deležne v inozemstvu in tudi v Veliki Britaniji. Dokument tudi naglašja, da je ELAS pod dominacijo komunistov, ki najbrže pripravljajo državni udar.

Stališče, katero zavzema delegacija, ni je nerazumljivo. Ne zapopadem, čemu je izpustila toliko popodrobnosti — zakaj ni razmotrivala o vzrokih. Ničesar ni povedala o ujetnikih, ki so bili v rokah grške policije, niti o tem, zakaj ni go v o r i l a tudi s prvaki EAM pokreta. Saj je povprašala za mnenje o njemu vse poglavitne njegove nasprotnike.

Presenetljivo je dejstvo, da je delegacija brez nadaljnega smatrala, da so izjava Scobieja in Leoperja verodostojne, še bolj neverjetno pa je, da ni napravila nobenega napora, da prouči resničnost Plastirasevih izjav. Zelel bi vedeti nekaj več o Plastirasevih zvezah in stikih v času pred njegovim povratkom na Grško, ter o vprašanju, zakaj je britanska vlada sklonila, da mu bo ugodila pot nazaj v domovino.

nil. Ali bodo britanske "Trade Unions" podpirale protifašistično dinamiko, ki gre mnogo globlje kot Churchill? Ali bodo raje ostale na njegovi strani — ne le v borbi proti Hitlerju Nemčiji in proti Japonski, temveč tudi v njegovem stremljenju, da se ohrani stari tradicionalni sistem privilegijev, proti katerim so v bistvu vstali vsi pokreti odpora?

To je velevažno, vitalno vprašanje, na katere nam Sir Walter Citrine in njegovi tovarishi niso dali še nebenega odgovora. Ali naj razberemo odgovor v držanju te delegacije? Ali je to odgovor na ona vprašanja, ki so se pojavila na svetovnem kongresu delavskih unij tekem prvega tedna zasedanja?

Ako bo to splošna politična smer angleških unij, potem bo njihov vpliv podpiral ne morda progresivne, temveč le reakcionarne smernice. Najprejrejnija stvar je, da nanovo ustvarimo edinstvo delavskih pokretov, v gospodarskem in političnem pogledu. Angleške unije ne bodo ničesar doprinesle k temu, ako jim bodo strahote zastirle razumevanje za novi svet, ki se bo rodil.

Poljsko vprašanje rešeno v interesu Sovjetske zveze

(Nadaljevanje.)

razvojljano
Poleg o vprašanju Poljske so na sestanku velike trojice nedvomno precej razpravljali tudi o Jugoslaviji. Kralja velika trojica ni povabila nazaj, pač pa sta Churchill in Roosevelt že prej izrekla željo, da se naj saj glasuje, če ga ljudstvo hoče ali ne. In tako so se sporazumeli, proti volji osvobodilne fronte, da se v zaščito kraljevih pravic imenuje regentski svet, v katerem naj bo en Srb, en Hrvat in en Slovenec. Za zastopnika je bil imenovan dr. Serneec. Tito ga je odobril, spert pa se je s kraljem zaradi ostalih dveh.

Neustavna skupščina
Druga važna zahteva našega predsednika in premijera Churchilla je bila zaradi zastopstva v skupščini. V sedanji je zastopana le osvobodilna fronta, v kateri so pristaši raznih strank, toda neorganizirani. Zahteva anglosaških državnikov je, da se da pravico poslanskih služb v nji tudi tistim, ki si bili izvoljeni v zadnji jugoslovanski parlament pred vojno, ako niso sodelovali z okupatorji, ali pa s kvizlingi. Odlično besedo o tem ima osvobodilna fronta, torej si bo po starih tradicijah vladne politike lahko v zvezi te koncesiji ohranila večino.

Uspeh demokracije
V zvezi kritikam, da je na sestanku na Jalti imel le Stalin glavno besedo, da je bila Poljska "izdana." Vatikan ignoriran in Jugoslavija izročena "komunistom," je jasno, da je

bilo to posvetovanje uspešnejše v svojih rezultatih kakor pa prejšnje v Teheranu.

Rusija je sicer res imela glavno besedo, toda ona se tudi največ tepe v Evropi. A glede bodočnosti Evrope pa je določeno izjavila, da naj o nji odločuje vsa "velika trojica" in pa Francija, ki si jo Stalin želi za enakovredno v tej družbi.

ZVESTOBA

"Prisegli ste mi zvestobo, to se pravi, otroci moje garde, vi ste sedaj moji vojaki. Z dušo in telesom ste se predali tmeni: samo enega sovražnika imate in to je moj sovražnik. Pri sedanjih socialističnih rovarjenjih se lahko zgodi, da vam bom zapovedal postreliti vaše sorodnike, brate, tudi starše — kar vas sicer Bog obvaruj! — toda tudi v takem slučaju morate brez obotavljanja slediti moji zapovedi."

Wilhelm II. pri zaprilegi republikov gardnih polkov v Potsdamu den 23. novembra 1891.

Če pridete pred sovražnika, ga morate pobiti! Nobenega pardona! Nobenih ujetnikov! Kogar dobite v roke, vam je zapadel. Kakor so se pred tisoč leti proslavili pod kraljem Atilo Huni, da se danes odmeva njih mogočnost v pravljicah, tako proslavite tudi vi ime Nemca na Kitajskem za tisoč let naprej, da si nikoli ne bo upal noben Kitajec niti pogrditi Nemca pogledati."

Viljem II. dne 27. julija 1900. četam pred odhodom v vzhodno Azijo.

Osel in še eden

Viljem, nemški kajzer, je imel navado na robove aktov, ki jih je moral podpisati, slikati svoje misli.

Nekoč je prišel k njemu v grad pruski minister s projektom zakona o varstvu nezakonskih mater. Dokumentu je manjkalo samo še najvišji podpis — obenem glavna reč.

Vladar je čital prvi stavek. Odprl je široko oči in zapisal na robu besede: "Minister je osel." Nato podpiše k temu svoj podpis.

Minister se je predrzil drugi dan vprašati, kako je z zakonskim projektom.

Viljem ga je ukazovalno pogledal. Njegove, impozantno zavahane brke so pretele:

"Zakon za udrditev seksualne svobode," je vprašal prodirljivo. "Kako smem to?"

"Veličanstvo, socialne razmere..."

Kajzerjeva roka je padla na ministrov frak, ter mu segel v besedo: "Tukaj moje mnenje. Citajte glasno."

Držal mu je projekt pod nos. Minister pogleda na rob papirja in vztrepetala.

Commonwealth Edison Co. snuje zboljšanje vrtoz zmage

Sočivja bo letos primanjkovalo, zato bodo vrtovi zmage, na katerih si družine same pridelujejo čim več mogoče, še večje važnosti kakor doslej.

Commonwealth Edison Co. v Chicagu in okolici za te vrste grede, ki naj donajašo ljudem potrebno zelenjavo in sočivje, veliko deluje, posebno s tekmami, v katerih obdelovalci gred ali vrtoz zmage razstavljajo svoje pridelke. V tem oziru ima omenjena kompanija eno izmed najvišjih odlikovanj National Victory Garden instituta. Ta družba si posebno prizadeva, da v pridelovanju domače zelenjave interesira vse svoje uslužbence.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašan, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavo Zed. držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsednik Zedinjenih držav in Poedine države z glavnim mestom, številom prebivalstva in velikostjo.

Cena knjižice je samo 50 centov e poštino vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca
2301 S. Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

Naročite knjigo "My Native Land"

ki jo je spisal

LOUIS ADAMIC

iz Proletarčeve knjigarne.

Stane \$3.50, kakor v drugih knjigarnah.

Brez socialistov ne gre

V novi koalicijski vladi v Belgiji je 5 socialistov, 2 komunisti, 6 članov katoliških strank, štirje liberalci in eden neodvisen.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV (IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Narocnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

PRVA SLOVENSKA PRALNICA
Parkview Laundry Co.
1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.
Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno
TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO
ADRIA PRINTING CO.
Tel. MOHAWK 4707
1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.
PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Sijanji uspeh banketa v New Yorku

Dne 7. februarja se je v hotelu Biltmore v New Yorku vršil banket v zvezi s proslavo štiriletno borbo jugoslovanskih narodov — pod imenom "Tribute to Yugoslavia — Commemorating four years of heroic struggle." Poročano nam je, da je prireditev sijajno uspela moralno in gmotno. Za našo relifno akcijo, pod pokroviteljstvom ameriškega odbora, je bilo darovano ali obljubljeni skupaj \$510,000 — nad pol milijona dolarjev. To je rezultat agresivne akcije, ki jo je zavzel naš odbor.

Banketa se je udeležilo nač 1000 oseb in primanjkovalo je prostora še za druge, ki bi se radi udeležili.

Velikanski uspeh te prireditve spričuje, kje so ameriške simpatije in koliko zaupanja ima naš skupni relifni odbor med Amerikanci kot Jugoslavan. Ameriške oblasti so naklonile našemu odboru nadaljnji prostor za 10,000 ton na ameriških ladjah za odvažanje relifnih potrebščin v Jugoslavijo. Pomoč jugoslovanskih narodov sedaj redno prihaja in močna znamenja so, da se bo pošiljanje v kratkem še povečalo.

POMOŽNA AKCIJA

Chicago, Ill. Agilni uradniki podružnice št. 2 so se sodelovanjem zavednih članov in članice priredili 20. januarja t. l. dobro uspelo veselico v korist pomožne akcije WRFASSD, zakar jim gre vse priznanje. Brat Ludvik Katz, blagajnik te postojanke je prinesel iz SANS-Sov urad vsoto \$305.55, kar predstavlja čisti preostanek te prireditve. Detroit, Mich. za podružnico št. 1 je poslala tajnica Lia Menton znesek \$66.00, katerega so nabrale sestre Kathie Junko \$35.00, Mary Jurca \$10.00, Lia Menton \$10.00, Mary Rant \$7.00 in Mary Knez \$3.00. Rock Springs, Wyo. Podružnica št. 5 je priredila zabavo v korist pomožne akcije in SANSa, katere čisti dobiček je znašal \$731.96. Polovico te vsote, ali \$365.98 je bilo poslano pomožni akciji JPO-SS, a drugo polovico pa SANSu. Cleveland, Ohio. Brat Durn, tajnik podružnice št. 48, je poslal \$250.00, kar gre polovico za relif in polovico pa za SANS. St. Louis, Mo. Brat Martin Gialusi, blagajnik podr. št. 23, je poslal ček za \$200.00 za relif kar je nabrala ta podružnica; od te vsote je daroval Slovenski narodni dom \$100.00. Federacija društev SNPJ za zapadno Pennsilvanijo, je priredila velik shod v Pittsburghu, Pa. dne 28. januarja 1945. Na tem shodu je preostalo čistega \$694.00, od katere vsote je

30% namenjeno za SANS, (\$208.20) in 70% (ali \$485.80) za pomožno akcijo. Bridgeville, Pa. Samostojno društvo "Slovenian Mutual Benefit Aid Society" je darovalo \$25.00, ki je imelo biti darovano na shodu v Pittsburghu, 28. jan. SANSu za politično akcijo spada \$7.50, a ostalih \$17.50 pa za pomožno akcijo. Ček je poslal John Kvarcich, predsednik društva Milwaukee, Wis. Tajnica podružnice št. 56, Mary Musich, je poslala znesek \$167.00 za pomoč rečem v stari domovini. Federacija 2 SNPJ društev za Milwaukee in okolice je darovala \$25.00, Joseph Radelj je izročil \$65.00, kar so darovali sledeči: po \$10.00; Matt Smole in Anton Ujčič; po \$5.00: John Poklar, John Jartz, John Rovšek, John I. Golz, W. G. Erman, Louis Bewitz, John Perme, A. Grasch, in Walter B. Dahl. Sestra Terezija Kajtna je nabrala \$46.00 od sledečih: John Dragan in žena \$10.00. Po \$5.00: Frank Zajc, John Oevirk, Frank Yager in žena, Andy Kemp in Terezija Kajtna. Manjše vsote je darovalo pet drugih oseb. Sestra Mary Vasil je izročila \$15.00, kar so prispevali John Jenko in žena \$10.00, L. Kovačić in žena pa \$5.00; Brat Joe Fritz je nabral in izročil \$16.00 od sledečih: Frank Florijancich \$5.00 in sedem oseb pa manjše vsote. Indianapolis, Ind. Brat R. Medvedšek, je poslal \$45.00, kar je nabrala ta podružnica za pomoč narodu v starem kraju. Elizabeth, N. J. Od tajnika podružnice št. 86, Josepha Pasaricha, smo prejeli vsoto \$81.00, katero so prispevali sledeči: Joseph Skarl in družina \$15.00, Joseph Cipoth in družina \$13.00, Joseph in Agnes Pararich \$10.00, Henry Kolár daroval \$6.50 in nabral \$14.00, M. Bratanich daroval \$5.00 in nabral \$7.50, Amalia Oblak \$5.00 in posamezniki v manjših vsotah \$5.00. Bridgeport, Ohio. Pri podružnici št. 33, so nabrali za relif \$6.00, za SANS pa \$5.00, skupaj \$11.00, obenem žele še več potrtilnih knjižic, ker bodo nadaljevali s pobiranjem darov.

Presto, Pa. Podružnica št. 34, oziroma društva, ki so včlanjena v tej podružnici, so 16. decembra priredila zabaven večer v korist relifa in katerega čisti dobiček je znašal \$33.60. Pri tem delu so se največ trudili Anton Petrovič in žena iz Carnegie, Pa., ter Helena Robich iz Presta, Pa., zakar jim gre najlepša zahvala. Dalje so prispevali še: Izobraževalni klub \$25.00, Frank Primožich tajnik te podružnice \$5.00,

John Nemeč st \$6.00 in ena oseba pa \$2.00, skupaj \$71.60. Brat Frank Hirsich, tajnik podružnice št. 24, Virden, Ill. je poslal \$18.37, kar so prispevali člani te podružnice in sicer za relif \$10.00, za SANS pa \$8.37. Arcadia, Kans. Podružnica št. 27, je poslala po svojem tajniku Johnu Shularju znesek \$55.00 za podporo trpečim rojakom in nabrali so tudi nekaj še dobre obleke. Martin Jelenc, blagajnik postojanke št. 4 JOP SS, Sheboygan, Wis. je poslal br. Jurjovcu ček za \$210.68. Ker je ta vsota namenjena za WRFASSD v pomoč našemu narodu v starem kraju, nam je br. Jurjovec ta ček izročil, da ga odpravimo na pristojno mesto. Darovali so po \$50.00 društva: Ameriška Slovenka, št. 10, J. P. Z. Slogana, Bratje Zaveze št. 4, J. P. Z. Sloga, in Združeni Slovenci št. 344 S.N. P.J. Ameriško Slovensko Združenje \$35.00, Kraljica Majnika K. S. K. J. \$20.68 in Anton Smerke pa \$5.00.

Euclyd, Ohio. Frank Cesen, tajnik podružnice št. 106, je poslal \$52.00 za takojšno pomoč relifni akciji. To vsoto je nabrala ob priliki njegove 55 letnice sestra Manica Bashed. Darovali so sledeči: Manica Bashed \$25.00, Frank Cesen \$10.00 in "Povstertane" je prinesel \$17.00, skupaj \$52.00.

Dalje so darovala za relif društva sledeče vsote: št. 48 SNPJ Barberton, Ohio, \$30.00, št. 52 SNPJ, Broughton, Pa., je darovalo \$2.00, in Slovenski dom v Broughtonu pa \$50.00. Nadalje so pri letni seji društva št. 52 SNPJ, sklenili, da bodo šli nabrali pobirati prstovoljne darove za pomožno akcijo in priglasili so se sledeči: Mike Paulin za Gill Hill, ki je nabral \$7.50, John Skerbec in Anton Merlak sta nabrala \$66.45, kar so darovali po \$10.00: Joe Zupancich in Mary Zupancic, \$5.00; John Skerbec, Frank Artnak, Martin Goršek, Mary Cusic, Frank Campa in Mary Sinkovec, 12 osek po \$1.00, osem po 50 centov in eden 45 centov. Listina nabrala Vincenta Kozelj izkazuje \$50.00. Darovali so: po \$5.00 James F. Galley, Chas Bruce, ter Andy Keržičnik, 22 oseb pa v manjših darovih. Listina Johna Dolinarja in Johna Gitanika pa izkazuje \$87.00, kar so darovali sledeči: Po \$10.00: Mike Rebernik, Frank Skvarča, in John Getnik. Po \$5.00: Anton Petrovič št. Petrovic & Nool, Paulina Logar, Frank Paulovec, Dolinar Bros, in Frank Shiffer, 19 oseb je pa darovalo manjše vsote. Vsega skupaj nam je poslal br. John Dolinar, tajnik št. 52 SNPJ, vsote \$280.95. Društvo št. 358 SNPJ, Power, Ohio, je darovalo \$16.00, društvo št. 405 SNPJ v Buffalu, N. Y., \$20.00 in društvo št. 515 SNPJ, Hall, W. Va. pa \$65.00, kar so darovali razni člani omenjenega društva. Br. Fortunat Machek, tajnik dr. št. 231 SNPJ, je poslal \$3.00, dar Martin Mahoneya. Zavedni slovenski rojak Jože Usaj, ki se sedaj kot vojni ujetnik (bil je namreč prisiljen služiti v italijanski armadi) nahaja v taborišču v Ogdenu, Utah, je poslal od svojega skromnega zaslužka \$8.00 za naš ubogi narod v starem kraju. Manjši znesek za relif je poslal tudi br. John Goršek, tajnik podružnice št. 15 v Springfeldu, Ill.

Vsi ti prispevki so bili sprejeti od časa našega zadnjega izkaza pa do 13. februarja. Vsem darovalcem in nabralcem naj bo v imenu pomožne akcije WRFASSD izrečena naša najiskrenejša zahvala!

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNIM JEDNOTAM NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00 Ustanovljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO 23, ILL.

Zakaj je Tito moral zmagati

Ta članek je preveden v slovenščino z dovoljenjem Adamičeve osebne publikacije Today & Tomorrow (\$1 na leto) oddani na ogled pod 25c; naslov: Milford, N. J.). List vsebuje veliko drugega gradiva, ki bo za slovenske Amerikance posebno zanimivo. Tem priporočamo, da se naročijo na T. & T. pred koncem februarja.

Mirko G. Kuhel, prevajalec.

(Nadaljevanje.)

Na britanski strani je bila aktivna pri načrtu Rebecca West. Bila je Gavrilovičeva prijateljica že od poznih 30ih, ko jev Jugoslaviji izbirala podatke za svojo knjigo "Black Lamb and Grey Falcon." V tej knjigi ji služi za varnostno oporo in kimača njen soproj Henry Andrews — kojega rodbinsko bogastvo je bilo zgrajeno od investicij v kolonijah in ki je dolgo časa imel vezi z londonskim finančnim centrom "The City" in s Schroederjevo banko (v Berlinu in Londonu) — in jo spremljal po Jugoslaviji. Njegove opazke so očarano Miss West zelo priročno navajale k tako vzhitljivemu opisovanju kmečkih narodnih noš in starinskih poslopj, da je napisala čede strani razpajane proze in čečkarije o srbskem narodoznanstvu in južno slovenski zgodovini ter slikala angleško obratovanje srbs. rudnikov za sam božji žegen za Jugoslavijo. Henry Andrews se enostavno divji tej deželi. In tu in tam nalezeta na katerega njenih prijateljev iz Cityja, kateri tudi poučujejo po Jugoslaviji.

No, enkrat poleti 1942 sta Gavrilović in Miss West strnila svoje politične in literarne talente ter menda zaključila, da si Henry Andrews, s svojimi izkušnjami v mednarodnih in kolonijalnih finaneah, bil idealni načelnik ekonomskega oddelka Zavezniške vojaške vlade (AMGOT), katero so anglo-amerikanski smerničarji namenjajeli v upostavitvi v Jugoslaviji po "osvobojeanju" dežele. Mogoče ju je k temu zaključku spodbudila vest, ko je Mihajlovič sporočil v London — preko komunikacijske zveze pod angleško kontrolo — da je s svojimi četniki (ki so sodelovali junija 1942 v italijansko-nemški ofenzivi proti Titovim silam) poklal na tisoč partizanov in na tisoče njihovih somišljenikov ter da popolnoma upa ohraniti deželo za stari režim. Vladni premir Jovanović je idejo vseeno odobril; isto je storil kasneje Groj; in Trifunović, ko je postal ministrski predsednik, ji ni nasprotoval.

Približno eno leto je zgedel načrt precej dober — iz Londona, seveda, kjer so imeli spletkarji svoje udobne stolčke. Uživali so precej opore v krogih vojnega urada, urada za zunanje zadeve in v uradu za kolonijalne zadeve. In brez večje muje je Henry Andrews pridobil na svojo stran nekaj važnih ljudi iz Cityja in njegovih širnih predmetij. Zamišljeno je bilo, da kot načelnik ekonomskega odseka

manjših oddelkov se bori v Titovi armadi in so se dobro izkazali v bojih. Zahteva Jugoslavije, ki hoče biti udeležena v okupaciji in administraciji Avstrije, je seveda odprla tudi vprašanje udeležitve drugih sosedov Avstrije. Gre tu pred vsem za Čehoslovaško in, vsaj do gotove mere, tudi za Francijo. Kot znano, zahtevajo Francozi, da se vsi zedinjeni narodi udeležujejo vseh skupnih evropskih zadev. Glede Čehoslovaške je menda treba reči, da so čehoslovaški prvaki proti temu, da se uvede v Avstriji takoj od začetka trdo okupacijsko vladno. Baj je jim bilo ljubše, da se da proti-fašističnim elementom priliko, da ožive med avstrijskimi masami staro in še vodno živlo nasprotstvo proti "an-schluss-u." Toda tudi Čehoslovaška bo zahtevala svoj pravični delež in vpliv pri oblikovanju temeljev, na katerih bo zgrajena bodoča Avstrija.

Vprašanje bodoče Avstrije je tudi stvar Jugoslavije in in drugih sosednih držav

Časniška agencija ONA poroča, da je konferenci "velike trojice," ki je imela svoj zadnji sestanek na Jalti v Krimeji, jugoslovanski maršal Tito sporočil nekaj zahtev osvobodilne fronte, med drugim to, da mora biti Jugoslavija udeležena v vsaki organizaciji za okupacijo Avstrije. Daje piše: Bodoči režim v Avstriji je za Jugoslavo velike važnosti — morda celo bolj važen kot teritorijalne zahteve, ki so zelo zmerne, katere bo stavila glede nekaterih predelov v okolici Celovca. Titovi pristaši, ki so očitno pretežna večina Jugoslavanov, smatrajo, da je zanje velika važnost, da neodvisna Avstrija oživi kot narodna država. Ta država je neizogibno potrebni element bodoče demokratične ureditve predelov centralne Evrope. Ze od vsega začetka so polagali Titovi pristaši veliko važnost na pridobitev avstrijskih proti-fašistov, katere so radi sprejemali v svoje vrste. Več

ča je nazival "herojskega patriota" eno izmed največjih osebnosti druge svetovne vojne (brez kojega zmage) ne more biti nikake varnosti za Veliko Britanijo, in njen imperij" (avgusta 1943). In to je zapisal ob času, ko v mislih nobene informirane osebe ni bilo več dvoma, da je Mihajlovič sodeloval s poveljniki osišča na Balkanu. (Voight je priznal, toda omaloveževal četniško sodelovanje z italijanskimi fašisti.) Ko sta potem pod pritiskom aktualnega razvoja položaja v Jugoslaviji, ki je bil povezan z nenaklonjenostjo Rusij do kakoga razsula, Churchill in Eden pripoznala Tita, je revija "Nineteenth Century and After" v svoji besnosti pričela vpiti, da je britanski imperij bil prodan.

Toda predno je prišlo do tega, so jugoslovanski premierji v izgnanstvu, vsi Gavrilovičevi Charlyjji McCarthyji, nudili eden za drugim intervjuje takim listom kot "Great Britain and the Near East" in delali vtis, da je Jugoslavija dežela velikega, še nedotaknjenega bogastva, kjer odgovorni britski interesi ne bi imeli poteškočo pridobiti si rudniških, lesnih in drugih dobičkonosnih predprav.

Gavrilović in Andrews sta skrbela za praktično stran tega projekta. Gotove faze so se tikale drugih vzhodno-evropskih držav. Poljski, ogrski, romunski in grški ubežniki so bili soudeleženi pri nekaterih. Z Andrewsom in Voightom so ti "bivši" ljudje sanjarili o neki vzhodno-evropske konfederaciji, katero sta se strinjala tudi Churchill in Eden, in to precej odprto leta 1943, ko je Sovjetska zveza pokazala močno opozicijo proti njej. S popolno finančne strani so nejugoslovanski ubežniki razpravljali o načrtih za nekatere železnice in ceste, kar pa je zahtevalo mednarodnega razmotrivanja.

Toda prav nič se ni izcimilo iz velikih sanj Gavrilovičevih-Westove-Andrewsa-Voighta-Rhonddeta. V borbi proti sovražni okupaciji Jugoslavije je Tito Mihajloviča kot silo uničil. Churchill in Eden sta bila primorana priznati partizane; kot torija sta pretkana in včasih delata poteze, da podpirata, kar je za nju neizogibnega.

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaje Vodi jo George Marchant WGES, 1360 kilocycles.

Končno sta junija 1944 dosegla preustroj jugoslovanske ubežne vlade in med njo in narodnim osvobodilnim gibanjem v domovini sklenila delovno zvezo. Spomladi in poleti 1943, ko je načrt zgedel se precej dober, se je vršilo številno dobro obiskanih sestankov. Med navzočimi so bili zastopniki šestih londonskih bank, vključivši Barclayev in Martinovo. Bank of England je poslala svojega opazovalca na dve seji. Navzoč je bil Sir Robert Barlow, zastopajoč največje angleško tvrtko za konzerve, in Sir Samuel Turner, kralj azbesta in poznan kot voditelj Vansittartovega "Never Again" krdeka. Vse barantanje je bilo v rokah Andrews in Gavrilovičevega "služabnika Petka" Ruskovića. Neki Jugoslovijan je ironično vprašal Andrews: "Ali ne mislite, da bi si moral preskrbeti privatno armado?"

Rusi za izoliranje fašističnih dežel Na mednarodni delavski konferenci v Londonu so zastopniki sovjetskih unij predlagali, da naj se mednarodno delavstvo izreče za izoliranje fašističnih držav, in izmed njih navedli Španijo, Argentino in Portugalsko. Nepismenost z Zed. državah

Organizirano delavstvo svetovna sila Na mednarodni konferenci delavskih unij v Londonu so bili zastopniki iz 40 držav, ki so zastopali 60 milijonov organiziranih delavcev.

Ako vam je naročina potekla, prosimo, obnovite jo čimprej.

Naročite si Ameriški družinski koledar 1945. Stane \$1.25.

Dr. John J. Zavertnik PHYSICIAN and SURGEON 3724 West 26th Street Tel. Crawford 2212 OFFICE HOURS: 1:30 to 4 P. M. (Except Wed. and Sun.) 6:30 to 8:30 P. M. (Except Wed., Sat. and Sun.) Res. 2219 So. Ridgeway Ave. Tel. Crawford 8440 If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON POGREBNI ZAVOD Tel. 20-361 424 Broad Street JOHNSTOWN, PA.

POSLUŠAJTE vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaje Vodi jo George Marchant WGES, 1360 kilocycles.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR 1945

je v tem letu tu in starem kraju edina slovenska knjiga, namreč KNJIGA, ki je posvečena borbi osvobodilne fronte za novo, demokratično, federativno Jugoslavijo in združeno Slovenijo.

Tam izhaja iz osvobodilne fronte veliko gradiva dan za dnem, teden za tednom, toda le v časopisih, ki se tiskajo v skrivališčih, da jih naciji in pa kvizlingi ne ugonobe. A knjig, kot je ta koledar, pa jim v takih okoliščinah ni mogoče tiskati.

Kaj pomeni borba v našem starem kraju? Odgovor dobite v raznih spisih v Am. druž. koledarju, letnik 1945, ki stane \$1.25, s poštnino vred.

Poleg spisov iz starega kraja, kjer se ljudstvo bori, trpi in umira z vero "v boljši, lepši svet", so v tem koledarju povesti, zgodovinski spisi in članki naših tukajšnjih delavcev.

Ameriški družinski koledar je pohvalno omenila večina slovenskih listov v Ameriki in nedvomno bo vzradostil tudi naše ljudi preko morja, čim ga jim bo mogoče poslati. Nekaj izvodov ga morda sedaj že imajo.

Naročite si ga, da ga pošljete svojcem, kadar bo do tja pošta spet odprta. Priporočite ga znanecem in prijateljem, ako ga še nimajo.

Koledar je vezan v platno. Cena \$1.25. Naročila sprejema

PROLETAREC 2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

Naj vaši ovijachi trajajo do zmage

Ker se rabi izredno veliko gumija za vojne potrebine, ga za druge potrebe primanjkuje. Rabi se ga posebno za vojne napore... Pazite na ovijache v pralnem stroju. Ne devajte preveč perila naenkrat skozi nje. Gotovi boste s pranjem ravno tako hitro in varno, ako devate perilo skozi ovijache v manjših količinah.

CONDITIONS IN ITALY AFTER LIBERATION VERY CONFUSING

The current condition of Italy is a poor advertisement for Anglo-American statesmanship. Not only are cold, hunger, and disease rampant, but reports from all parts of the liberated area speak of a wave of crime and juvenile delinquency. Herbert L. Matthews has recently cabled the New York "Times" from Sicily: "Eighteen months after its liberation this island is half-starved, wretched, and rebellious, a prey to grave civil disorders." According to this source, the troubles range from brigandage to draft riots to "virtual insurrections." An uprising in Ragusa and Agrigento provinces early this year ended with at least thirty-six dead and eighty-five wounded. Reports like this remind us that the necessity for preventing anarchy was one excuse for following the principles of continuity in Italy, for upholding the Royal House, and for maintaining in office local Fascist functionaries unless their reputations were especially malodorous. The promises of law and order must now seem as ironical to the Italians as the promises of food.

In Sicily one cause of unrest and possibly a cause of disorder is the separatist movement, whose leaders are seeking to have the island made an independent, sovereign state, after which they would be willing to federate with Italy. Mr. Matthews reports that this movement cuts across all party lines. It supporters claim that ever since the Risorgimento they have been exploited and neglected by the government at Rome, which has hindered industrial development and done little or nothing to relieve agricultural distress. However, it is noteworthy that the financial backbone of separatism and its chief leadership are supplied by the big landlords. Since one of the most vital needs of Sicily is a subdivision of the big estates, this group may well be moved by the fear that some future left-wing Italian government will move to expropriate them, along with the landlords of the mainland. With "independence" the island would almost inevitably come under British influence, and British governments are notoriously tender of landed interests. Mr. Matthews does not mention this point or, perhaps because of the censorship, the strongly held belief of many Italians that the British have given aid and encouragement to the separatists. But the analogy he draws between the separatists and the Moslem League in India, with its demand for Pakistan, is suggestive.

TWO FUNDS...

Since the beginning of mankind two forces have made themselves evident in all of man's consciousness, a force of construction and a force of destruction... these powers have made themselves manifest in man's endeavors and have reflected themselves in his work.

Where the force of destruction is felt, there is greed and hate... Where man seeks to destroy the works, the rights and privileges of other men for his own aggrandizement, selfishness abounds. In the force that guides construction is unselfishness, is found the desire to aid and to alleviate... to extend to all mankind the rights and privileges of freedom... to help in securing those things which bring benefits to all people.

It is an interesting observation to see these two forces at work. On one side, we see the activities of the National Tax Equality Association, an organization collecting funds for the purpose of destroying the cooperative movement. The men who are behind the NTEA are utilizing the force of destruction for selfish purposes; they are wont to wipe the cooperative from the economic scene of American life because it threatens to curtail their hitherto unimpaired gathering of huge profits from the labor of others.

While on the other hand a constructive force is at work. Monies are being collected by the cooperatives themselves, not for the purpose of destruction, but for the purpose of construction, of building new hope in the hearts of men, who, because of devastation and greed, have little hope. This effort on the part of the cooperatives of this country is the FREEDOM FUND which will be used to re-establish cooperatives and cooperators in the war-torn areas of Europe and to aid in bringing security and comfort to men regardless of race, color, religion, or politics.

These two funds... one to destroy, the other to build... clearly indicate the positions occupied in the economic life of the world by the cooperative movement and its antipode, the National Tax Equality Association.

"Wherefore by their fruits ye shall know them." (Matt. 7:30). — Producer-Consumer, Amarillo, Texas.

Two Explanations of Anthony Eden Why Are the British Troops in Greece

By SCOTT NEARING

Foreign Secretary Anthony Eden was explaining the Greek civil war to the British House of Commons. "What was our purpose in going to Greece," he asked. He then answered his own question: "We seek nothing for ourselves in Greece. Neither strategic advantage nor economic advantage nor any other advantage of that kind at all. In this action we are taking we have no ulterior motive whatever. I don't know why some members should be always so eager to think that we have some sinister purpose."

Could a denial be more sweeping? Britain is in Greece neither for strategic nor for economic advantage, but only to see that law and order is maintained so that relief may be distributed. Anyone reading this paragraph of Eden's speech would conclude that British troops were fighting in the Greek civil war for purely altruistic purposes.

Eden's next paragraph sounds a very different note, however. "Of course it is true that we have an interest in the Mediterranean. That has never been denied by anyone."

What is Britain's interest in the Mediterranean? First, and quite incidentally, the Mediterranean countries produce a great variety of semi-tropical fruits and vegetables and considerable quantities of minerals. In exchange for these raw materials they take manufactured goods. The Mediterranean basin is a profitable trade area for which Britain, France, Germany and other manufacturing countries have long competed.

more than a trade area. Beyond its eastern shores, and stretching away into Persia and Arabia, lie some of the richest known oil reserves. It is largely from these reserves that British industry will be lubricated, and British transport and the Royal Navy will be fueled in the postwar area. Thus the Mediterranean is the seaway to West Asian oil.

The Mediterranean plays yet another important economic role: it is the seaway from Great Britain to India, Malaya and China. This empire life line was safeguarded in the past by British control of Gibraltar and Suez and by the British Mediterranean fleet. But the development of aviation makes it possible for planes based on parts of North Africa, South Europe, Sardinia, Sicily, Cyprus, Crete and the smaller Greek islands to make water transportation through the Mediterranean extremely hazardous. In an aviation era, the India life line is threatened by an unfriendly power in North Africa, Italy, Greece, Palestine, Trans-Jordan or any part of the Mediterranean basin within bombing distance of the life line.

Axis control of Italy, during the early stages of the present war, forced British commerce to move around Africa and across the Atlantic via Panama to reach the Far East. The experience was costly and has taught its lesson. Never again can British imperialists permit an unfriendly government to dominate any essential part of the Mediterranean basin.

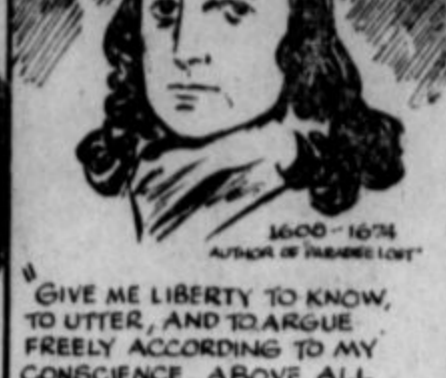
Greece is an essential unit in Mediterranean control. And in

THE MARCH OF LABOR

ACCORDING TO SCIENTIFIC RESEARCH GROUPS WOMEN EXCEL MEN IN OPERATIONS INVOLVING THE USE OF LIGHT MACHINERY AND REQUIRING REPETITIVE SKILL, FINGER DEXTERITY AND ACCURACY.

GIVE ME LIBERTY TO KNOW, TO UTTER, AND TO ARGUE FREELY ACCORDING TO MY CONSCIENCE, ABOVE ALL LIBERTIES

CHILD LABOR IN THE U.S. WAS CUT IN HALF BETWEEN 1910 AND 1920.

YOU CAN BE CERTAIN THE HAT YOU BUY WAS MADE UNDER FAIR WORKING CONDITIONS IF IT BEARS THE UNION HAT LABEL. LOOK FOR IT—INSIST ON IT!

LABOR WORKS—FIGHTS—AND BUYS BONDS! DO YOUR BIT!

IN THE WIND

From THE NATION

From his little farm in the Chicago Tribune building Alex Small went to New York. This is from one of his letters home, published in the Tribune of January 19: "The very sight of the New York crowd antagonizes the visitor who has come into New York from his farm or small town on the Western plains. These frizzy heads, these broad, brutish cheekbones, these furtive, piggy eyes, these slack mouths—the whole 'muffin-faced race' which he sees in the New York subway—how different from the well-marked features of his neighbors back in Iowa or Kansas. So comes the conclusion that New York is an alien face inside the United States."

In its issue of January 8 Business Week reported that Republic Steel had settled out of court 192 damage suits, totaling \$300,000 for the deaths and injuries of C.I.O. workers in the Memorial Day massacre of 1937. As far as we can learn, this was a clean scoop. Despite the news value of the story, none of the New York newspapers mentioned it, nor did Times or Newsweek.

Best and Company closed its St. Louis store on January 13. The Post-Dispatch said the reason given by the company was "increased business, which it was unable to cope with in inadequate business quarters."

Mrs. John T. Batten of Birmingham, Alabama, chairman of the pan-American study committee of the American Legion Auxiliary, told the national executive committee on January 11 that the twenty Latin American countries "all have a republican form of government, they all officially recognize the existence of a common democracy throughout the Americas, and all have the same deep-rooted love of liberty."

By heck! Sears, Roebuck's new spring and summer catalogue, just out, has twelve pages of "dress and leisure" slacks, but not one pair of men's overalls.

Colorado's 40,000 old-age pensioners this month received an extra dividend of \$2,000,000. That was the amount of the surplus left in the state's pension fund at the end of last year. The law requires it to be distributed pro rata.

Festung Europa: Certificates of German birth used to be one of the highest-priced articles on the black market in Poland, but reports are that the bottom has dropped out of the market.

The Nazi authorities in Czechoslovakia have recently decreed the death penalty for selling civilian clothes to German soldiers. Last month saboteurs visited an Oslo factory which had been making pullovers for the German army. After doing their job they carried away 1,845 kroner in currency. They later returned the money with a note expressing regret for the "mistake" and stating that they realized it was not up to them to confiscate profits derived from serving the Germans, since that would be done more effectively when the time was ripe.

'Big Steel' After Western Plants

The United States Steel Corporation announced that it is ready to open negotiations with Uncle Sam for the purchase or lease of government-owned steel plants at Fontana, Calif., and Provo, Utah.

The negotiations will be watched with interest by members of Congress from Western states, some of whom have voiced fear that if the plants fall into the hands of Easterners—particularly the most powerful member of the steel combine—they will be closed down or operated on a limited scale.

The Utah plant, built at a cost of \$200,000,000, is now operated by a subsidiary of "Big Steel," while Henry J. Kaiser runs the plant in California, which cost \$100,000,000.

Kaiser said the Fontana plant "is not and will not be for sale," and that he would put in a bid for the Utah plant.

"Big Steel" officials said that an outlay of about \$85,000,000 will be necessary to place both plants in commercial production.

Wheeler Raises a Question

Montana's Senator Burton K. Wheeler drew the fire of administration forces—as he undoubtedly knew he would—when he declared that the demand for "unconditional surrender" of Germany and Japan is prolonging the war and costing American lives.

Even Britain's Prime Minister Churchill commented upon Wheeler's statement and, while expressing doubt as to its correctness, insisted that the war would be prolonged until Germany does surrender unconditionally.

We believe, and it appears that Churchill suspects, that the war will last longer if Germany must be utterly beaten. And we don't think there should be any question on that point.

However, there is a question when we ponder whether it is necessary or worth while to pay the price for unconditional surrender. The Socialist Party, in its 1944 platform, likewise stood against unconditional surrender. That document submitted as an alternative demand for a "peace offensive" aimed at the conscience of the German people and designed to effect the overthrow from within Germany of the Nazi fanatics and military Junkers.

We don't exactly know what Wheeler proposes, and his failure to offer a positive program for peace is a weakness in his criticism. Perhaps he thinks that the allied nations can do business with only a partly-beaten Germany. And perhaps we could at that—if the purpose of the victorious alliance is to establish economic justice and equity within and between nations.

But if what is intended is another era of labor exploitation at home and the establishment of a group of nations who will use their power to control a world economy, then the ruling nations better either let Germany in on the racket or keep that nation helpless for a long time.—Reading Labor Advocate.

"Pitiless Publicity" Is the Answer

We have a great deal of respect for Stuart Chase, an economist with a progressive outlook, who expresses himself in language ordinary folk can understand. We can't fully agree with him, however, in his recent declaration that American democracy is in danger of being annihilated by what he calls "pressure groups"—labor, agriculture, business and others.

Since the adoption of our Constitution, government—national, state, municipal—has been subjected to that kind of "pressure." In other lands, governments have had the same experience, every hour and minute of their existence.

Our notion is that all "pressure groups" should be subjected to "pitiless publicity." Then, if the cause is good, it will win popular support; if it isn't good, it won't get very far.

Organized labor will agree to that. It claims the right to present its views to legislative bodies and government officials. Thus, it exercises its "right of petition" in the open, where every man can see and hear and understand.

To attempt to deprive labor and other groups of that right would work more damage than any "pressure group" could possibly accomplish.—Labor.

Strange Doings In California

Los Angeles, January 30

Politically California is one of the liveliest states in the union—a state in which "anything can happen"; it has been the scene of some fantastic political shenanigans during the past fifteen years. Even seasoned political observers, however were stunned by Governor Warren's message to the legislature on January 8. Boldly seizing the initiative, the Governor has proposed a liberal, if by no means comprehensive, social program. Among its items are a compulsory health-insurance bill, large plans for preventive medical care, the establishment of a school of industrial relations at the University of California, the creation of a commission of inquiry into race relations, and a liberalization of unemployment-insurance legislation, including—miracle of miracles—an extension of unemployment insurance benefits to agricultural workers. Since as late as 1942 persons who advocated the inclusion of agricultural workers in the unemployment-insurance program were automatically denounced as "Communists," a practice in which the Governor actively participated, it is small wonder that his message has been referred to as a "bombshell" that "rocked the legislature." Coupled with the Governor's sudden and total reversal of attitude on the Japanese evacuee question, his message is important political news, and has been so interpreted in the West.

To appreciate its effect one should realize that it came as a distinct surprise to most factions, including apparently his own stand-pat Republican backers, and is markedly at variance with his 1943 program and, indeed, with his entire political record to date.

Unquestionably the decisive factor in this sudden reversal was the November, 1944, election. There can be no doubt of the current liberal trend in California politics—the people gave President Roosevelt a plurality of 500,000—and Governor Warren apparently read the meaning of the election correctly. Prior to November he had given no hint of the kind of program he intended to sponsor, but between the election and January 8 he seems to have determined to make a bold bid for liberal support. His program shows evidence of hasty improvisation; the compulsory health-insurance legislation, for example, has not yet been drafted. It also indicates that the Governor, an ambitious

man, is playing for national stakes. His message was quickly interpreted on the West Coast as a bid for reelection in 1946 as the necessary pre-condition to capturing the Republican nomination for the Presidency in 1948.

—Carey McWilliams
in The Nation

WAR CRIMINALS

There must be no compromise in our stand on the punishment of war criminals. Already two good men have been lost to the United Nations War Crimes Commission because they insisted that neither the political status of the criminal nor the nationality of his victims should protect him from justice. If the hundreds of thousands of helpless German Jews—men, women, and little children—and the courageous anti-Nazi Germans who have fallen victim to Nazi torture and cruelty are not avenged, then one main objective of this war will remain unfulfilled. There has been a sinister tendency on the part of both the State Department and the British Foreign Office to eliminate from the war its ideological essence and reduce it to a mere clash of military powers. Under such an interpretation the sadists who carried through the shocking brutalities in Poland will be run to earth but the master minds who designed the crime of Nazism itself will go free. If this is a peoples' war and not just a war of states and governments, now is the time for the people to speak. Their pressure has already forced statements from Richard K. Law for the Foreign Office and Joseph Grew for the State Department, although it has not put back on the War Crimes Commission Sir Cecil Hurst and Herbert C. Pell. —The Nation.

ALBANY, N. Y., Feb. 7.—Women war workers have only a "50-50" chance of holding on to their jobs when the shooting stops, according to Edward Corsi, industrial commissioner.

A survey of employers, he declared, showed a "clear tendency" on the part of many employers to drop women as war contracts are terminated and retain men.

Women Given "50-50" Chance to Keep Jobs

ALBANY, N. Y., Feb. 7.—Women war workers have only a "50-50" chance of holding on to their jobs when the shooting stops, according to Edward Corsi, industrial commissioner.

A survey of employers, he declared, showed a "clear tendency" on the part of many employers to drop women as war contracts are terminated and retain men.

British Produce Food

In 1938, Britain produced only a third of its food supply. Today it is producing about two-thirds and has installed farm machinery to the tune of \$400,000,000.

"1 STOMACH PLUS 1 PURSE

EQUALS 1 CUSTOMER"

ABLE EDITORS OF "SPADE" EXAMINE "THE ARITHMETIC OF FARM PROSPERITY" AND ARRIVE AT SOME INTERESTING RESULTS

"Spade" is the intriguing name of a Washington publication edited by a group of clever writers who are primarily concerned with the problems of the farmer, but are convinced that the interests of the farmers and the industrial worker are inextricably intertwined.

Recently the editors of "Spade" discussed "the arithmetic of farm prosperity," and the article attracted so much attention that it has been reproduced in pamphlet form. It is packed with authenticated figures and sound logic and is worthy of the attention of all who are thinking about the economic future of our country. Here are a few extracts:

"G. I. Joes" have a post-war plan. It's simple: Sweethearts, jobs prosperity. America can deliver on the sweethearts, but is not so sure of the rest. Most Americans, according to a Gallup poll, expect unemployment and depression. That's like looking to death and destruction.

"And it's a sorry answer, to yesterday's 11,000,000 kids, who are going through the fiery furnace of war the rest of us have escaped.

"Nor does it have to be the answer. The outcome will depend on whether America's quarrelsome groups of farmers, labor, business, commerce, industry and the professions can build bridges of understanding to each other.

"One of the most important of these bridges is between the farmers and wage-earners. Together they make up more than four-fifths of the population. If this bridge can't be built, the Yanks have a sad homecoming ahead of them.

"Spade" has dug through the rubbish of propaganda for facts needed for the bridge, and the facts indicate that the stomach is the approach to this bridge of understanding between farmer and city wage-earner.

"Partly full stomachs bring depression. Whatever it takes to keep them full of good, nourishing food is good business for the farmer. Anything that prevents full bellies is bad business.

"It takes more than a stomach to make a customer for the farmer. A purse, fat enough to buy a stomach full, is required, too. Aside from that, the customer may look like a Methodist or a Mohammedan, a business man or a boilermaker, a Republican or a Democrat—it doesn't matter.

"The essentials are a stomach and a purse. No customer is bigger than his stomach, and no stomach is bigger than its owner's purse."

Then the editors of "Spade" proceed to submit figures. "The average city family of 3½ persons should have at least \$700 a year for food. That is \$13.50 a week for groceries, all bought at a store. If it seems a lot, try it sometime.

"And to have that much food, more than three times that amount of total income is required. The family breadwinner needs at least \$44 a week in wages or about \$2,300 a year. In terms of a 40-hour week, it means about \$1.10 an hour.

"To many farmers, such a wage seems altogether too much. Maybe it is. But it takes that to keep city workers buying their stomachs full of food. Anything less than that is bad farm business." —Labor.

MARTYRS!

JOLIET, Ill. — That our fighting men on malaria-infested battlefronts may have a better chance of surviving, 400 convicts at Illinois State Penitentiary have offered themselves as potential martyrs to science.

These men are taking new drugs heretofore not used on humans, to aid a national search for a more effective weapon against malaria. Many volunteers will also be infected with malarial parasites brought from New Guinea.

Cyprus and Crete are included in Greece, any Greek government will be able to dominate the life line as completely as did Italy during the present war. British economy as a whole is dependent upon British Mediterranean supremacy. "That has never been denied by anyone," as Eden so correctly stated, and never could be denied by anyone so long as the British empire is built largely upon the exploitation of substandard Asiatic labor-power.

MEDICAL CARE FOR ALL AMERICANS

Surgeon General Thomas Parran of the Public Health Service has been studying health and hospital problems for many, many years. He is probably as well informed as any man living.

In his annual report, Dr. Parran suggests that Congress provide a "net-work of hospitals" which will make "the latest developments of medical science available to all."

Altogether, there would be 2,400 "health centers," placed at what may be called "strategic points" and they be "tied into a system of rural districts and base hospitals."

It's an ambitious plan and it would cost plenty of money—possibly as much as we spend in a week on the global war we are now fighting—but it would save lives, not destroy them. — Labor.

Knowledge, like religion, must be "experienced" in order to be known.—E. P. Whipple.